

Nr 272.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av vissa anslag till det civila luftskyddet; given Stockholms slott den 9 maj 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 maj 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, finans- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, frågan om anvisande av vissa anslag till det civila luftskyddet och anför därvid följande.

I. Inledning.

I skrivelse den 28 september 1940 har *luftskyddsinspektionen* bland annat räknat med behov av följande anslag för det civila luftskyddet för budgetåret 1941/42, nämligen 1) till luftskyddsinspektionen: avlöningar ett förslagsanslag av 400,000 kronor, 2) till luftskyddsinspektionen: omkostnader ett förslagsanslag av 190,000 kronor, 3) till civilt luftskydd: alarmeringsanord-

ningar ett reservationsanslag av 420,000 kronor, 4) till civilt luftskydd: gasskyddsutrustning ett reservationsanslag av 2,300,000 kronor, 5) till civilt luftskydd: anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. ett förslagsanslag av 490,000 kronor, 6) till civilt luftskydd: luftskyddsövningar ett förslagsanslag av 50,000 kronor, 7) till civilt luftskydd: försöksverksamhet ett förslagsanslag av 65,000 kronor, 8) till civilt luftskydd: statens luftskyddsskola ett förslagsanslag av 40,000 kronor och 9) till civilt luftskydd: bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. ett obetecknat anslag av 477,600 kronor. De under 5), 6) och 7) upptagna anslagen motsvara i stort sett tillsammans det för närvarande under rubriken civilt luftskydd: anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. uppförda anslaget, vilket anslag av vissa skäl ansetts böra uppdelas på tre olika anslag.

I sin skrivelse har luftskyddsinspektionen anfört, att inspektionens beräkning av avlöningsanslaget allenast vore att betrakta såsom preliminär, enär inom inspektionen påginge en utredning rörande revision av gällande luftskyddslagstiftning och inspektionen hade för avsikt att, sedan denna utredning avslutats, till förnyad behandling upptaga frågan om inspektionens organisation och personalbehov. Av skrivelsen framgår vidare, att den slutliga beräkningen av flera andra av ifrågavarande anslag kunde tänkas bli beroende av det resultat, vartill inspektionen kunde komma vid berörda utredning.

Då omförmälda utredning vid tidpunkten för avlåtande av 1941 års statsverksproposition ännu icke avslutats, kunde vid nämnda tidpunkt förslag i hithörande frågor ej framläggas för riksdagen. Anslagen blevo därför i statsverkspropositionen endast preliminärt beräknade, därvid desamma upptogos på sätt framgår av följande sammanställning.

Ändamål.	Belopp kronor.
Luftskyddsinspektionen: Avlöningar, förslagsanslag	201,500
» Omkostnader, förslagsanslag	58,000
Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar, reservationsanslag	100,000
» » Gasskyddsutrustning, reservationsanslag	525,000
» » Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m., förslagsanslag	490,000
» » Luftskyddsövningar, förslagsanslag	50,000
» » Försöksverksamhet, förslagsanslag	65,000
» » Statens luftskyddsskola, förslagsanslag	40,000
» » Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m.	477,600
	<hr/>
	Summa kronor 2,007,100

Vid uppskattningen i nämnda proposition hade hänsyn tagits till att 1940 års urtima riksdag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat *dels* till civilt luftskydd: alarmeringsanordningar ett reservationsanslag av 320,000 kronor, *dels ock* till civilt luftskydd: gasskyddsutrustning ett reservationsanslag av 1,700,000 kronor.

Frågan om revision av nu gällande luftskyddslagstiftning har varit föremål för utredning inom luftskyddsinspektionen och statens utrymningskommission. Utredningsarbetet har därvid så uppdelats dem emellan, att inspektionen behandlat samtliga problem inom luftskyddet med undantag för utrymningen, i fråga om vilken utredningen verkstälts av kommissionen. Som resultat av nämnda utredning hava avlämnats, av inspektionen med skrivelse den 13 februari 1941 förslag till ny luftskyddslag och ny luftskyddskungörelse samt av kommissionen med skrivelse den 14 februari 1941 förslag till utrymningslag, lag om vissa skyldigheter för kommun i avseende å omhändertagande av flyktingar m. m. samt lag om ändrad lydelse av lagen den 17 maj 1940 (nr 358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m. Dessa förslag jämte tillhörande motiveringar hava därefter varit föremål för remissbehandling. Förslagen och remissyttrandena hava därpå granskats inom socialdepartementet. Såvitt angår förslaget till ny luftskyddslag har jag på grundval av nämnda granskning kommit till den uppfattningen, att vissa särskilda spörsmål böra bliva föremål för ytterligare utredning. Jag har därför för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t bemyndiga mig att tillkalla vissa sakkunniga för att, i enlighet med de direktiv, som kunna komma att föreskrivas, biträda med fortsatt utredning av frågan om revision av gällande luftskyddslagstiftning. Följaktligen är jag icke nu beredd föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga proposition i ämnet.

Vidare har luftskyddsinspektionen i skrivelse den 27 mars 1941 ingivit förnyad framställning rörande anslagsbehovet för det civila luftskyddet för budgetåret 1941/42, innefattande jämväl förslag till ändrad organisation för inspektionen.

Jag anhåller nu att få till närmare prövning upptaga föreliggande frågor om anslag till det civila luftskyddet, därvid jag kommer att var för sig behandla varje särskild anslagsfråga.

II. Luftskyddsinspektionen: Avlöningar.

För budgetåret 1940/41 har till luftskyddsinspektionen: avlöningar anvisats ett förslagsanslag av 201,500 kronor. Den 31 maj 1940 har Kungl. Maj:t fastställt följande av riksdagen godkända avlöningsstat för luftskyddsinspektionen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	kronor	100,000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor	90,000
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i> »	3,000	» 93,000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	8,500
	Summa förslagsanslag	kronor 201,500

I samband härmed har Kungl. Maj:t förklarar, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skulle tills vidare från och med budgetåret 1940/41 disponeras på följande sätt:

Årsarvode till luftskyddsinspektören	kronor	15,000
» » inspektörsassistenten	»	8,500
Årsarvoden till två luftskyddskonsulenter å 9,000 kronor, tillhopa	»	18,000
Årsarvode till en ingenjör för biträde vid planläggning av industriluftskyddet m. m.	»	5,400
Årsarvode till en ingenjör för biträde vid slutligt ordnande av sirenalarmeringen	»	5,000
Årsarvoden till tre fast anställda sakkunniga å 1,000 kronor, tillhopa	»	3,000
Dagarvoden och ersättning för mistade avlöningsförmåner till nyssnämnda sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	1,000
Arvoden till tillfälligt anlitade sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	42,500
Vikariatsersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	1,600
	Summa kronor	100,000

Samtidigt har Kungl. Maj:t meddelat närmare bestämmelser rörande dagarvoden till de fast anställda sakkunniga ävensom föreskrivit, att Kungl. Maj:t komme att i varje särskilt fall meddela beslut beträffande arvode till tillfälligt anlitad sakkunnig.

Luftskyddsinspektionens organisationsförslag.

I skrivelse den 27 mars 1941 har luftskyddsinspektionen bland annat anfört, att enligt 4 § instruktionen för luftskyddsinspektionen den 11 juni 1937 (nr 506) inspektionen normalt skall bestå av en luftskyddsinspektör, en inspektörsassistent såsom biträde åt inspektören, luftskyddskonsulenter i enlighet med vad därom särskilt bestämmes samt, i mån av behov och tillgång på medel, annan personal. Därjämte stode till luftskyddsinspektionens förfogande fast anställda sakkunniga till det antal Kungl. Maj:t bestämde, varjämte inspektionen ägde för särskilt uppdrag tillkalla annan sakkunnig i den utsträckning medel därför funnes tillgängliga.

Inspektionen yttrar vidare bland annat:

Denna organisation visade sig emellertid ganska snart alltför otillräcklig till att fullgöra de vid luftskyddslagstiftningens tillkomst förutsatta arbetsuppgifterna, särskilt på grund av förändringarna i det utrikespolitiska läget.

De här berörda omständigheterna föranledde inspektionen att den 26 april 1939 till Kungl. Maj:t ingiva en promemoria angående nyorganisation av inspektionen, omfattande förslag till dels fredsorganisation och dels krigsorganisation. I organisationsförslaget föreslog inspektionen bland annat en fördelning av de olika arbetsområdena å fem avdelningar. Uppdelningen av de olika arbetsområdena eller detaljerna hade i görligaste mån verkställts med hänsyn till dessas organisatoriska samband inbördes. I anledning av nämnda framställning förordnade Kungl. Maj:t den 12 maj 1939 att inspektionens

arbetsuppgifter och personalbehov skulle bliva föremål för skyndsamt utredning, vilket utredningsarbete emellertid enligt sedermera erhållna direktiv i huvudsak vilat till dess det slutligen den 31 januari 1941 återkallats.

Den tid som förflutit sedan ovannämnda framställning gjordes har tillfullo bekräftat de farhågor inspektionen däri uttalat beträffande det utrikespolitiska läget och luftskyddsarbetet har ansetts böra i största möjliga utsträckning forceras. Den härför erforderliga förstärkningen av inspektionens arbetskraft har medgivits för tremånadersperioder och har huvudsakligen avsett anställande av vissa tekniskt sakkunniga mot arvoden att utgå av den å avlöningsstaten för inspektionen uppförda anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Härjämte har enligt särskilda medgivanden dels ytterligare en amanuens och dels viss kansli- och skrivbiträdespersonal anställts mot ersättningar, vilka utgått från anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, delposten grundavlöningar m. m.

När luftskyddsinspektionens personal under de utrikespolitiska händelsernas tryck sålunda väsentligt utökades, visade det sig nödvändigt att i avvaktan på fastställandet av en ny organisation av inspektionen företaga en provisorisk fördelning av de olika arbetsområdena och tjänstemännen å fem avdelningar eller »byråer» under ledning av s. k. byråföreståndare. Till utgångspunkt vid denna fördelning har i stort sett tagits det tidigare omfördälda förslaget till krigs- och fredsorganisation av inspektionen. I denna provisoriska organisation äro föreståndarna för första och andra byråerna luftskyddskonsulenter, för närvarande officerare av kaptens grad, vilka åtnjuta tjänstledighet från sina officersbeställningar, föreståndaren för tredje eller tekniska byrån civilingenjör med väg- och vattenbyggnadsutbildning och brandteknisk erfarenhet samt föreståndaren för fjärde eller materielbyrån en tjänsteman med merkantil erfarenhet. Femte byrån eller den administrativa och kamerala byrån slutligen förestås för närvarande av en tingsmeriterad jurist. Å de olika avdelningarna finnas vidare tekniskt, bokföringstekniskt eller administrativt utbildade tjänstemän, varjämte sjukvårdstjänsten handhaves av en officer på reservstat och en läkare. Denna provisoriska organisation torde närmast motsvara en slags krigsorganisation av inspektionen. Med tanke emellertid på de ständigt nya arbetsuppgifter, som ålagts inspektionen och som uppkommit genom erfarenheterna från senaste månadernas krigshändelser, samt önskvärldheten av att följa den ständiga utvecklingen på luftskyddets olika områden, måste luftskyddsinspektionen allt framgent anses vara behöflig.

Civila luftskyddsutredningen har i sitt förslag till inrättande av luftskyddsinspektionen utgått från att en minskning av inspektionens arbetsbörda skulle komma att inträda efter de första årens planläggande och förberedande arbete. Så bör självfallet även bliva förhållandet. Att märka är emellertid att en dylik nedgång i inspektionens arbete hittills icke kunnat skönjas utan att snarare ramen för de förutsedda arbetsuppgifterna ökats, varjämte nya uppgifter tillkommit. På grund av den stora mängden av löpande arbetsuppgifter har den konsulterande och inspekterande verksamhet, som det ålegat inspektionen att utöva, hittills icke kunnat fullgöras i avsedd omfattning.

Tidigare har understrukits nödvändigheten av att det jämväl under fred finnes en central myndighet för ledningen av luftskyddet i riket. Det kan måhända synas svårt att med ledning av erfarenheterna från inspektionens hittillsvarande verksamhet med någorlunda säkerhet fastställa inspektionens rent fredsmässiga arbetsuppgifter. Arbetet har ju hittills avsett uppbyggande av en för landet helt ny organisation till befolkningens skydd samt till största delen bedrivits under exceptionella förhållanden. Arbetet med luftskyddets

utbyggande och organiserande har emellertid numera fortskridit så långt, att man kan fastslå vissa arbetsuppgifter, vilka under alla förhållanden komma att förefinnas.

Inspektionen framhåller, att den hittillsvarande provisoriska organisationsformen med en fördelning av arbetsområdena och tjänstemännen å fem byråer eller avdelningar med vissa ändringar visat sig vara den mest tillfredsställande i vad avsåge jämväl rent fredsmässig verksamhet.

I anslutning härtill har inspektionen redogjort för de olika avdelningarnas huvudsakliga arbetsområden och dessa områdens innebörd och omfattning enligt inspektionens förslag. De fem avdelningarna och dessas arbetsområden skulle i enlighet härmed bli va:

Organisationsavdelningen: luftskyddets ledning, sjukvårdstjänst, industriluftskydd, hemskydd, sjöfartens och hamnarnas luftskydd, luftskyddsövningar, utrymningsärenden och utspridning av egendom.

Utbildningsavdelningen: luftskyddets territoriella indelning, utbildningen i luftskyddsskolan, utbildning i övrigt av luftskyddspersonal, alarmering, gas-skyddstjänst och uppskovsärenden.

Tekniska avdelningen:

byggnadstekniska sektionen: byggnadstekniskt luftskydd, ärenden rörande statsbidrag till skyddsrum, stadsplanetekniskt luftskydd, röjnings- och räddningstjänst, reparationstjänst och orienteringsförsvärande åtgärder,

brandtekniska sektionen: det allmänna luftskyddets brandtjänst, industriluftskyddets brandtjänst, hemskyddets brandtjänst, skogsluftskyddets brandtjänst samt ärenden rörande lagring och förvaring av eldfarliga oljor m. m.

Materiel- och kassaavdelningen: upphandling, bokföring, förvaring och distribution av materiel, anskaffning och tillhandahållande av utbildnings- och övningsmateriel, inspektion av materieförråden i riket, inspektionens kassa och bokföring samt dess lokaler och inventarier.

Administrativa avdelningen: juridiska, administrativa och vissa kamerala ärenden.

Vad angår de olika avdelningarnas arbetsuppgifter i framtiden har luftskyddsinspektionen till en början framhållit, att utfärdande av anvisningar till ledning för myndigheter, enskilda sammanslutningar och allmänheten bleve av synnerligen stor betydelse. De beträffande flertalet av inspektionens arbetsområden redan utfärdade anvisningarna krävde nämligen på grund av ständigt vunna nya rön och erfarenheter på luftskyddets område en fort-löpande översyn och komplettering. Vidare erfordrades inom de flesta av de olika avdelningarnas arbetsområden även viss forskningsverksamhet, så att skyddsåtgärderna inom luftskyddet i görligaste mån kunde anpassas efter de förändringar i angreppsmedel och -metoder, som kunde iakttagas.

Luftskyddsinspektionen har härefter lämnat en ingående redogörelse för de olika arbetsuppgifter, som även under fredliga förhållanden komme att åvila de olika avdelningarna. Vilka dessa uppgifter avses komma att bli va torde i huvudsak framgå av vad ovan sagts. Här må blott påpekas, att inspek-tionen som grund för utrymningsärendenas upptagande bland inspektionens

fredstidsuppgifter anfört, att, då utrymningskommissionen icke torde vara avsedd såsom en permanent institution, det vore att förvänta, att inspektionen komme att få övertaga kommissionens arbetsuppgifter i fredstid.

Vad därefter angår luftskyddsinspektionens personalbehov under fredstid enligt den föreslagna organisationen har inspektionen till en början framhållit, att, även om man med utgångspunkt från den av inspektionen lämnade redogörelsen för arbetsområdena kunde bilda sig en viss uppfattning angående omfattningen i fredstid av inspektionens arbetsuppgifter, tillräcklig erfarenhet dock saknades för möjliggörande av ett noggrannare bedömande av personalbehovet. Det enda, som med säkerhet kunde utsägas, vore att för inspektionen under alla förhållanden komme att erfordras en chef, fem avdelningschefer och ett antal assistenter. Inspektionen anför härutinnan dessutom i huvudsak följande:

I spetsen för luftskyddsinspektionen bör finnas en av Kungl. Maj:t förordnad chef, med titeln överdirektör. Därutöver böra finnas följande befattningshavare, nämligen såsom avdelningschefer två luftskyddsinspektörer — motsvarande nuvarande luftskyddskonsulenter — en överingenjör, en intendent och en sekreterare samt såsom sektionsföreståndare å den tekniska avdelningen två förste byråingenjörer. Därutöver erfordras såsom biträden å de olika avdelningarna en byråinspektör, tre byråingenjörer, en notarie, en kassör, en förrådsförman, ett kanslibitråde, fyra kontorsbiträden, fyra skrivbiträden samt en expeditionsvakt. Härtill kommer slutligen en portvakt tillika eldare. Ifrågavarande befattningar torde — med hänsyn till vad ovan anförts — med all sannolikhet vara erforderliga jämväl under fredstid och böra därför inrättas mera stadigvarande.

Inspektionen har emellertid i allt fall, i avvaktan på ytterligare erfarenheter, icke ansett sig böra för närvarande föreslå uppförande av mer än ett fåtal, sammanlagt tio, av avsedda befattningar å ordinarie stat, medan de återstående tänkts böra tills vidare givas extra ordinarie anställning. I den mån ovan nämnda personaluppsättning innan uppbyggnadsarbetet avslutats kan behöva förstärkas, har inspektionen avsett detta skola ske genom anställande av extra tjänstemän eller tillfälliga befattningshavare. Genom denna organisationsplan skulle vinnas att anställningsförhållandena för de befattningshavare, varav ett varaktigt behov är för handen, bliva på ett tillfredsställande sätt ordnade utan att härigenom möjligheten att, i den utsträckning, framtida förhållanden kunna påkalla, reducera personalen uteslutes.

Tillsättandet av någon särskild befattningshavare som chefens närmaste man och ställföreträdare har inspektionen ej ansett nödvändigt. Det syntes inspektionen lämpligare att verkschefen erhöle bemyndigande att, såframt ej Kungl. Maj:t på framställning av honom annorlunda bestämde, själv vid behov förordna någon av de hemmavarande cheferna till ställföreträdare.

Vidkommande de olika befattningshavarnas arbetsuppgifter har luftskyddsinspektionen anfört:

De två luftskyddsinspektörerna, överingenjören, intendenten och sekreteraren avses skola bereda och föredraga de ärenden, som enligt ovanintagna redogörelse tillhöra vederbörande avdelnings arbetsområde. Den å inspektionen ankommande inspekterande och konsulterande verksamheten förutsettes företrädesvis komma att ske genom luftskyddsinspektörerna ävensom

erforderligt samband och samråd med militära och civila myndigheter samt frivilliga organisationer. Den av luftskyddsinspektörerna, vilken är chef för utbildningsavdelningen, skall tillika vara föreståndare för statens luftskyddsskola. De två förste byråingenjörerna skola i egenskap av sektionsföreståndare å den tekniska avdelningen bereda och föredraga de på sektionen ankommande ärendena samt biträda avdelningschefen vid desammas handläggning och föredragning. Med hänsyn till de arbetsuppgifter som ansetts skola åvåla sektionsföreståndarna förutsättes, att en skall vara civilingenjör och en äga brandteknisk erfarenhet. Vad angår inspektionens behov av jurister torde med säkerhet för framtiden komma att erfordras två dylika. Sekreteraren och notarien böra enligt inspektionens uppfattning, som jämväl bestyrktes av erfarenheterna under den gångna tiden, äga fullständig tingsutbildning. Med hänsyn till att förutom de ovannämnda arbetsuppgifterna den administrativa avdelningen skall stå de andra avdelningarna till tjänst med juridisk-administrativ sakkunskap och erforderligt juridiskt arbetsbiträde har inspektionen ansett att även sekreterarens arbetsbiträde bör vara högt kvalificerat. Byråinspektören är avsedd att biträda å organisationsavdelningen, en av byråingenjörerna å utbildningsavdelningen och de två andra byråingenjörerna å tekniska avdelningen. Sedan den föreslagna organisationen genomförts, vilket har förutsatts komma att ske den 1 juli 1941, skall i samtliga befattningshavares tjänsteallganden ingå att i den utsträckning, inspektionen så finner påkallat, utan särskild ersättning meddela undervisning vid statens luftskyddsskola.

Beträffande omförmälda befattningshavares löneställning framhåller luftskyddsinspektionen, att inspektionen i sitt förslag givit dessa en löneställning, som med något undantag anslöte sig till gällande ersättningar. I en del fall förordades dock ändrad löneställning för vissa befattningshavare. Inspektionen anför härutinnan i huvudsak följande:

Till chefen för inspektionen, luftskyddsinspektören, utgår för närvarande årsarvode med 15,000 kronor. Med hänsyn till de särskilda fordringar som måste ställas på chefen för inspektionen och det synnerligen betydande ansvar, som är förenat med denna befattning, bör chefen för inspektionen uppföras å ordinarie stat och tillsättas på förordnande för viss tid, förslagsvis 6 år. Han torde böra givas benämningen överdirektör. Inspektionen har icke ansett sig böra föreslå högre lönegradsplacering än C 8 med hänsyn till dels nuvarande löneförmåner och dels angelägenheten av att i möjligaste mån begränsa inspektionens avlöningskostnader.

Vad beträffar tjänste- och löneställningen för de båda luftskyddsinspektörerna — såsom ovan sagts enligt nuvarande organisation benämnda luftskyddskonsulenter — synas dessa befattningar böra uppföras å ordinarie stat, enär behov av dem — såsom tidigare framhållits — med säkerhet kommer att förefinnas i framtiden. Med hänsyn till den stora vikten av de arbetsuppgifter, som komma att bero på luftskyddsinspektörerna och det önskvärda i att för ifrågavarande befattningar kunna förvärva personer med allsidig och rik erfarenhet, böra befattningarna placeras i 28:e lönegraden. Omfattningen och betydelsen av de arbetsuppgifter, som komma att åvåla luftskyddsinspektörerna, synes inspektionen motivera anställande å vardera avdelningen av en mera stadigvarande assistent. Denne assistent skulle å organisationsavdelningen vara en byråinspektör och å utbildningsavdelningen en byråingenjör, båda i 21:a lönegraden.

Vad härefter angår befattningshavarna vid den tekniska avdelningen torde på grund av de särskilt höga tekniska kvalifikationer, som måste ställas på

chefen för avdelningen, vilken även har att tillhandagå övriga avdelningar med teknisk expertis, denne under benämningen överingenjör placeras i 30:e lönegraden. Förevarande avdelnings arbete avses att bedrivas på en byggnadsteknisk och en brandteknisk sektion. Med hänsyn till den ingående känedom om byggnadsverksamhetens respektive brandskyddets olika grenar, som måste krävas av sektionsföreståndarna, anser inspektionen att de böra såsom förste byråingenjörer placeras i 24:e lönegraden. Såsom närmaste arbetsbiträde åt envar av sektionsföreståndarna bör beräknas en ingenjör i 21:a lönegraden, benämnd byråingenjör.

Chefen för materiel- och kassaavdelningen, intendenten, skall ha ansvaret för bokföringen samt leda materielanskaffningen och de förrådsmässiga dispositionerna, vartill hör den mycket betydelsefulla övervakningen av distribuerad luftskyddsmateriel. Med hänsyn till de kvalifikationer, som måste ställas på denne befattningshavare, bör denne lämpligen placeras i 26:e lönegraden. Av biträdena å denna avdelning bör kassören placeras i 9:e och förrådsförmannen i 7:e lönegraden, varvid kassören bör givas ordinarie anställning.

För övriga befattningar föreslås följande lönegradsplacering: För sekreteraren 26:e, för notarien 21:a, för kanslibiträdet 7:e, för portvakten 5:e, för expeditionsvakten 5:e, för kontorsbiträdena 4:e och för skrivbiträdena 2:a lönegraden. Av dessa föreslås portvakten, expeditionsvakten, två kontorsbiträden och två skrivbiträden böra givas ordinarie samt övriga befattningshavare extra ordinarie anställning.

De ordinarie befattningar ävensom de extra ordinarie befattningar över 20:e lönegraden, som sålunda enligt inspektionens uppfattning äro för framtiden behövliga, äro följande:

Ordinarie befattningar.

Befattning.	Lönegrad	Kronor.
1 överdirektör och chef	C 8	16,000
2 luftskyddsinspektörer	A 28	22,020
1 kassör	A 9	4,023
1 portvakt tillika eldare	A 5	3,282
1 expeditionsvakt	A 5	3,282
2 kontorsbiträden	A 4	6,204
2 skrivbiträden	A 2	5,484
	Summa kronor	60,295

Extra ordinarie befattningar.

1 överingenjör	Eo 30	11,505
1 intendent	Eo 26	9,525
1 sekreterare	Eo 26	9,525
2 förste byråingenjörer	Eo 24	17,100
1 byråinspektör	Eo 21	7,242
3 byråingenjörer	Eo 21	21,726
1 notarie	Eo 21	7,242
	Summa kronor	83,865

Till avlöningar till ordinarie tjänstemän skulle sålunda enligt inspektionens förslag böra beräknas ett belopp av 60,295 kronor.

För nästkommande budgetår anser luftskyddsinspektionen att utöver ovan nämnda ordinarie och extraordinarie befattningshavare arbetskrafter erfordras i sådan omfattning att de tillsammans med dessa befattningshavare i huvudsak motsvara inspektionens nuvarande personalstyrka. Sålunda fordrades fortsatt anställande av ett antal på olika områden sakkunniga befattningshavare i stort sett motsvarande de nuvarande »tillfälliga sakkunniga». Dessa, som hittills anställts för perioder om tre månader anser inspektionen i fortsättningen böra anställas för budgetår och avlönas medelst av Kungl. Maj:t fastställda årsarvoden, varjämte särskilda bestämmelser borde meddelas rörande deras rätt till semester, ersättning vid sjukdom m. m. Arvodena till ifrågavarande befattningshavare beräknar inspektionen för nästa budgetår till 146,000 kronor att utgå från anslagsposten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Från nyssnämnda anslag borde jämväl bestridas arvoden till inspektionens tre fast anställda sakkunniga. Envar av dessa åtnjöte för närvarande årsarvode med 1,000 kronor samt ägde därutöver uppbära arvode med 20 kronor för varje dag han deltog i inspektionens arbete. Inspektionen ifrågasätter, huruvida icke arvodet till nämnda sakkunniga bör nedsättas till allenast ett fast arvode av 1,200 kronor för år eller sålunda sammanlagt 3,600 kronor. Jämlikt Kungl. Maj:ts särskilda beslut hade inspektionen bemyndigats att anlita fem särskilda sakkunniga. För framtiden torde, enligt inspektionens åsikt, behov av nämnda sakkunniga ej förefinnas.

Anslagsposten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t föreslås i enlighet härmed böra uppföras med ett till 150,000 kronor avrundat belopp.

Under anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, som för innevarande budgetår är uppförd med 93,000 kronor, anser inspektionen böra beräknas medel till *dels* i den av inspektionen föreslagna personalförteckningen upptagna extra ordinarie personalen, *dels ock* erforderlig biträdespersonal. Anslagsposten föreslås böra upptagas med 166,498 kronor.

Slutligen föreslås posten till rörligt tillägg böra höjas till 32,600 kronor beräknat efter 15 procent å grundlönerna till ordinarie tjänstemän och övrig icke-ordinarie personal.

Det totala medelsbehovet för nästa budgetår har inspektionen i enlighet med ovan lämnade redogörelse uppskattat till (60,295 + 150,000 + 166,498 + 32,600) 409,393 kronor. Inspektionen meddelar till jämförelse härmed, att avlöningskostnaderna till under sista kvartalet av innevarande budgetår anställd personal för år beräknas uppgå till omkring 440,000 kronor.

Mot det inom inspektionen utarbetade organisationsförslagets utformning reserverade sig tillfällige sakkunnigen hos inspektionen statskommisarien Johnsson, vilken anförde följande:

Med hänsyn till svårigheterna att för närvarande bedöma arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, vilka framdeles kunna komma att åvila luftskyddsinspektionen, anser jag att i personalförteckningen under extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e hade bort föreslås allenast en intendent och en sekreterare medan överingenjören, de två förste byråingenjörerna, byråinspektören och de tre byråingenjörerna bort upptagas bland arvodisterna samt notarien ersättas med en förste amanuens i lönegraden Eo 18. Framhållas må, att ovanberörda svårigheter synas särskilt framträdande beträffande den tekniska avdelningen, där arbetsuppgifterna å den byggnadstekniska sektionen nu till stor del äro att hänföra till ärenden angående statsbidrag till allmänna skyddsrum och den brandtekniska sektionens arbetsuppgifter i hög grad måste röna påverkan av de åtgärder rörande brandväsendets organisation, som kunna bli vidtagna i anledning av den utredning på detta område, varom Kungl. Maj:t den 21 mars 1941 fattat beslut.

Vad angår de å ordinarie stat föreslagna tjänstemännen synes mig luftskyddsinspektörernas lönegradsplacering vid jämförelse med den löneställning som givits andra statliga befattningshavare hög. Enligt min mening borde luftskyddsinspektörerna hava föreslagits placerade i lönegraden A 26.

Över luftskyddsinspektionens förslag till omorganisation av inspektionen hava utlåtanden avgivits av statskontoret och allmänna lönenämnden.

Statskontoret har anfört bland annat följande:

Med hänsyn till att luftskyddsinspektionen börjat sin verksamhet redan år 1937 torde det icke vara obefogat att antaga, att dess allmänt planläggande och organisatoriska verksamhet — åtminstone i stort sett — nu bör vara avslutad och att de arbetsuppgifter, som i fortsättningen komma att åvila inspektionen, i huvudsak äro av inspicierande och kontrollerande natur. Det förefaller därför statskontoret, som om tidpunkten nu vore inne för ett allsidigt övervägande, om och i vad mån inspektionens organisation kan beskåras. Detta bör enligt statskontorets mening ske i etapper för att så småningom nå fram till den organisation, som under normala fredsförhållanden kan anses behöfelig och lämplig. Att nu fastställa en organisation av en sådan omfattning och innebärande inrättandet av ett så avsevärt antal med pensionsrätt förenade tjänster, som av inspektionen föreslagits, kan statskontoret alldeles icke förorda. Det torde ligga i sakens natur, att den hittillsvarande, inspektionen åliggande arbetsbördan icke rimligen kan få bli avgörande för organisationen under normala tider. Hållbara utgångspunkter för ett bedömande av det ifrågavarande organets ram saknas följaktligen för närvarande.

Enligt ämbetsverkets mening bör det sorgfälligt undvikas, att inspektionen efter mönstret av de reguljära civila ämbetsverken organiseras på särskilda avdelningar eller byråer. Beslutanderätten i luftskyddsärenden bör liksom hittills koncentreras i luftskyddsinspektörens hand, och till hans förfogande böra i erforderligt antal ställas medhjälpare med olika för inspektionens verksamhet erforderliga fackkunskaper. Hos inspektionen böra alltså anställas — förutom en sekreterare jämte behöfelig biträdespersonal — en konsulent för vart och ett av verksamhetsområdena organisation (inklusive utbildning), byggnadsteknik och brandskydd ävensom en förrådskontrollör.

Av det anförda följer, att statskontoret icke kan tillstyrka inrättande vid inspektionen av ordinarie tjänster. I princip måste ämbetsverket även finna det mindre lämpligt att nu uppföra några befattningar på extra ordinarie stat med hänsyn till den med dylika tjänster förenade rätten till tjänste- och familjepension. För den händelse det emellertid skulle för förvärvande och bibehållande vid inspektionen av befattningshavare med vissa kvalifikationer

visa sig nödvändigt att bereda dessa befattningshavare extra ordinarie anställning, anser statskontoret, att detta dock endast bör ske i mycket begränsad omfattning.

Statskontoret har i anslutning härtill ansett luftskyddsinspektören böra bibehållas som arvodist. Någon höjning av det till honom nu utgående arvodet kunde icke förordas. Vad anginge luftskyddsinspektörens medhjälpare, torde, därest arvodesanställning av förut angivna skäl icke ansåges kunna ifrågakomma, luftskyddskonsulenten för organisation, byggnadsteknikern, förråds-kontrollören och sekreteraren böra erhålla extra ordinarie befattningar, de båda förstnämnda i lönegraden Eo 26 och de båda sistnämnda i lönegraden Eo 24. Brandskyddsteknikern ansåge statskontoret i avvaktan på resultatet av den brandskyddsutredning, varom Kungl. Maj:t den 21 mars 1941 fattat beslut, endast böra anställas mot arvode, förslagsvis å 9,000 kronor. I fråga om luftskyddsinspektionens förslag att de för närvarande för tremånadersperioder anställda tillfälliga sakkunniga — med undantag för en notarie i lönegraden Ex 21 — skulle anställas mot årsarvoden framhåller statskontoret, att det ville synas som om inspektionens arbetsuppgifter nu borde hava fortskridit så långt, att en avveckling av tillfälligt anställd personal skulle kunna påbörjas. Om och i den mån det skulle befinnas nödvändigt att behålla vissa tillfälliga befattningshavare jämväl efter den 1 juli 1941, borde enligt statskontorets mening arvoden till dessa icke fastställas till högre belopp än som utgått under första kvartalet av innevarande budgetår, med de höjningar, som kunde befinnas påkallade med hänsyn till levnadskostnadsstegringen.

Beträffande luftskyddsinspektionens personal i övrigt yttrar statskontoret:

Statskontoret anser sig till en början böra ifrågasätta, om icke inspektionens behov av ritbiträden kan tillgodoses med en ritare i lönegraden Ex 11 och ett kvalificerat biträde i lönegraden Ex 7. Kassörstjänsten synes — med den ståndpunkt statskontoret inledningsvis tagit till frågan om inspektionens organisation — böra, därest det befinnes nödvändigt, göras till extra ordinarie befattning. Däremot torde, då registratorsgöromålen i en framtid icke lära bliva av större omfattning, än att de kunna handhavas av kassören, registratorstjänsten böra bibehållas såsom arvodestjänst. Vidkommande inspektionens förslag om inrättande av en förrådsförmanstjänst i lönegraden Eo 7 får statskontoret uttala, att ämbetsverket under förut angivna förutsättning i fråga om extra ordinarie befattningar icke vill motsätta sig detta förslag.

Vad statskontoret ovan anfört angående mera kvalificerade tillfälliga befattningshavare synes även kunna åberopas beträffande såväl biträdes- som vaktmästarpersonal. Skulle någon eller några av de för närvarande med arvoden avlönade biträdena befinnas erforderliga jämväl efter den 1 juli 1941, torde de emellertid böra anställas såsom extra befattningshavare i lönegraden Ex 4 eller Ex 2, alltefter de nuvarande arvodenas storlek. Av vaktmästarpersonalen böra portvakten, tillika eldare, och en expeditionsvakt placeras i lönegraden Eo 5 samt övriga anställas såsom extra befattningshavare.

Mot inspektionens förslag rörande de fast anställda sakkunniga finner statskontoret icke anledning till erinran.

Allmänna lönenämnden framhåller inledningsvis, att lönenämnden icke ansett sig kunna på grundval av det föreliggande materialet ingå på något

närmare bedömande av det behöfliga antalet befattningar inom luftskyddsinspektionen samt yttrar därjämte:

Vad härefter angår frågan, huruvida för närvarande några befattningar vid luftskyddsinspektionen böra uppföras å ordinarie stat, synes det allmänna lönenämnden svårt att bedöma, vilka arbetsuppgifter, som vid en återgång till mera normala förhållanden framdeles kunna komma att åvila inspektionen. Enligt lönenämndens mening är det fördenskull angeläget, att organisationen icke nu erhåller en sådan utformning, att en anpassning efter ändrade framtida förhållanden skulle kunna försvåras. Med hänsyn till det anförda anser sig lönenämnden icke kunna tillstyrka, att några ordinarie befattningar för närvarande inrättas vid inspektionen. Nämnden vill i stället förorda, att de föreslagna ordinarie befattningarna utbytas mot extra ordinarie tjänster. För befattningen såsom chef för luftskyddsinspektionen bör enligt lönenämndens mening tills vidare avses ett arvode högst motsvarande avlöning till befattningshavare i lönegraden C 8.

Vidkommande härefter löneställningen för de övriga befattningshavarna hava de föreslagna lönegradsplaceringarna endast i ett par fall givit lönenämnden anledning till särskild erinran. Enligt förslaget skulle sålunda finnas en befattning som kassör i 9:e lönegraden samt en tjänst såsom kansliskrivare (registrator) i lönegraden Ex 11. Lönenämnden är för sin del tveksam, huruvida två befattningar i dylik löneställning kunna vara erforderliga. Såvitt nämnden kan finna, borde de för dessa tjänster avsedda göromålen lämpligen kunna utföras av en kansliskrivare i lönegraden Eo 11 med tillhjälp av ett biträde förslagsvis i lönegraden Eo 4. Nämnden har vidare fäst sig vid, att bland personalen upptagits två vaktmästarbiträden i lönegraden Ex 2. Därest dessa befattningar avses för yngre befattningshavare utan tidigare praktik, synes ersättningen böra utgå med månadsarvode till lägre belopp, än som tillkommer tjänsteman i sistnämnda lönegrad.

Departementschefen.

I proposition, nr 211, till 1937 års riksdag med förslag till luftskyddslag uttalade jag rörande civila luftskyddsutredningens förslag om tillskapandet av en särskild myndighet, luftskyddsinspektionen, för handhavandet av ledningen av det civila luftskyddet bland annat, att, även efter det luftskyddsorganisationens uppbyggande slutförts, behov komme att föreligga av en särskild myndighet för handhavande av den centrala ledningen av det civila luftskyddet, i det en inspekterande verksamhet torde vara av behovet påkallad om organisationens effektivitet icke skulle äventyras. Jag framhöll vidare, att ett organ krävdes för vidmakthållandet av den centrala planläggningen, för omhändertagande av anslag till luftskyddet, för materielens underhåll och förnyande, för ledande av utbildningen och upplysningsverksamheten samt icke minst för följande av utvecklingen på luftskyddets område, vilken dittills försiggått i ett mycket snabbt tempo. Luftskyddssynpunkternas egenskap att göra sig gällande inom de mest skilda områden av samhällslivet gjorde det vidare erforderligt, att luftskyddets intressen auktoritativt företrädades vid handläggningen av en mängd frågor, som rörde lagstiftning och administration.

För bibehållande av organisationens effektivitet fordras emellertid härutöver att personalens anställningsförhållanden äro sådana, att täta ombyten ej

riskeras å betydelsefulla poster inom inspektionen. Ur sistnämnda synpunkt ter sig inspektionens nuvarande organisation mindre tillfredsställande. Jag erinrar sålunda om att ingen av inspektionens befattningar är uppförd på ordinarie stat. Samtliga anställda i ledande ställning uppbara avlöning i form av arvode och endast ett fåtal av dessa arvoden äro årsarvoden. Årsarvoden utgå till luftskyddsinspektören, inspektörsassistenten, de två luftskyddskonsulenterna samt en ingenjör. Härjämte utgå årsarvoden till två av inspektionens tillfälliga sakkunniga. Tidsförhållandena ha emellertid nödvändiggjort ytterligare anställning av kvalificerad arbetskraft i stor utsträckning. De flesta av nu ifrågakvarande anställda ha betraktats såsom tillfälligt anlitade sakkunniga och ha icke varit fast knutna till inspektionen. Deras anställningsförhållanden ha reglerats för ett kvartal i sänder och arvodenas storlek har likaledes fixerats för en tidsperiod av ett kvartal. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 april 1941 äro för närvarande anställda i inspektionen 27 personer, vilka innehava arvodestjänster av nu angivet slag. Vissa av dessa såsom tillfälligt sakkunniga anställda personer fullgöra i hög grad betydelsefulla uppgifter inom inspektionen.

De här antydda anställningsförhållandena sammanhånga givetvis med svårigheten att för någon längre tid framåt överblicka såväl arten som omfattningen av luftskyddsinspektionens arbetsuppgifter. Särskilt under de två senaste åren ha arbetsuppgifternas relativa betydenhet ofta växlat. Vid en tidpunkt har nödvändigheten att skaffa fullgod och tillräcklig gasskyddsutrustning stått i förgrunden, vid en annan tidpunkt har skyddsrumbygget måst följas med särskild uppmärksamhet. Under en tredje period åter ha frågor rörande brandskydd och anskaffande av brandskyddsmateriel tätt sig som den mest arbetskrävande uppgiften. På grund av dessa växlingar och förskjutningar har inspektionens organisation måst göras i hög grad elastisk, så att den kunnat smidigt anpassa sig efter lägets krav. Fördelen härav får emellertid vägas mot olägenheten av att anställningsförhållandena för ledande tjänstemän inom inspektionen blivit ganska otrygga. Härigenom riskeras fåta ombyten, vilket kan medföra att kontinuiteten och fastheten i inspektionens arbete blir lidande.

Ett övervägande av nu angivna synpunkter ger till resultat att ordinarie tjänster inom luftskyddsinspektionen endast i undantagsfall böra inrättas under nuvarande förhållanden. Allenast de befattningar, om vilka man med säkerhet kan säga, att de komma att visa sig nödvändiga även under normala tider, böra få en mera fast karaktär. Befattningar, om vilka i detta avseende någon tvekan kan råda, böra liksom nu vara arvodestjänster.

Det inom luftskyddsinspektionen utarbetade förslaget rörande inspektionens personalorganisation avser, att den nuvarande provisoriska organisationen (vilken torde vara att anse som en krigsorganisation), innebärande en uppdelning av inspektionens arbetsuppgifter på fem avdelningar eller byråer, skulle bliva bestående även i fredstid. Behov av ett antal fast anställda befattningshavare vid inspektionen skulle till följd härav föreligga. Ett flertal av de hos inspektionen anställda befattningshavarna föreslås därför böra

vinna ordinarie eller extra ordinarie anställning. Sålunda förordas inrättande av följande ordinarie befattningar nämligen 1 överdirektör och chef (C 8), 2 luftskyddsinspektörer (A 28), 1 kassör (A 9), 1 portvakt tillika eldare (A 5), 1 expeditionsvakt (A 5), 2 kontorsbiträden (A 4) och 2 skrivbiträden (A 2) samt följande extra ordinarie befattningshavare nämligen 1 överingenjör (Eo 30), 1 intendent (Eo 26), 1 sekreterare (Eo 26), 2 förste byråingenjörer (Eo 24), 1 byråinspektör (Eo 21), 3 byråingenjörer (Eo 21), 1 notarie (Eo 21), 1 kanslibitråde (Eo 7), 1 förrådsförmän (Eo 7), 2 kontorsbiträden (Eo 4) och 2 skrivbiträden (Eo 2).

Det följer av vad jag tidigare anfört, att jag betraktar det som uteslutet att tillmötesgå inspektionens förslag om inrättandet av ett så betydande antal fasta tjänster inom inspektionen. Emellertid synes uppenbart, att — oberoende av den organisation luftskyddsinspektionen i framtiden kan komma att erhålla — behov kommer att förefinnas av vissa fast anställda befattningshavare. En särskild chef för inspektionen torde sålunda städse bliva erforderlig. Befattningen som sådan torde därför nu böra uppföras på ordinarie stat. Denne bör förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av sex år i sänder och givas benämningen överdirektör. Med hänsyn till de särskilda kvalifikationer, som måste ställas på denne befattningshavare, vill jag föreslå, att han i enlighet med inspektionens förslag, erhåller placering i lönegraden C 8. Behov torde även komma att förefinnas av de fem befattningar, vars innehavare enligt inspektionens förslag avsågos bliva föreståndare för var sin byrå, nämligen de två luftskyddsinspektörerna (nuvarande luftskyddskonsulenterna), en överingenjör, en intendent och en sekreterare. Av nämnda befattningshavare torde dock nu endast de båda luftskyddsinspektörerna böra erhålla ordinarie anställning med placering i lönegraden A 26. De övriga torde böra bliva extra ordinarie tjänstemän med placering, överingenjören i lönegraden Eo 28 samt intendenten och sekreteraren i lönegraden Eo 26.

De befattningshavare, som, utöver nu nämnda, bliva erforderliga för nästa budgetår, torde böra anställas efter i huvudsak samma grunder, som för närvarande gälla för dem.

Innan jag ingår på en närmare anslagsberäkning vill jag framhålla, att, i motsats till vad som förutsattes vid beräkningen av luftskyddsinspektionens avlöningsanslag för innevarande budgetår, inspektionens arbetsuppgifter hitills ökat i omfattning. På grund härav har inspektionens personal måst förstärkas, varför de under grundavlöningsposten anvisade medlen visat sig otillräckliga. Innevarande års riksdag har därför på av Kungl. Maj:t i proposition den 3 januari 1941, nr 2, gjord framställning medgivit, att posten finge under budgetåret 1940/41 överskridas med högst 24,000 kronor.

Tillkallandet av tillfälliga sakkunniga har måst ske i något större utsträckning än närmast föregående budgetår. Genom beslut den 25 april 1941 har Kungl. Maj:t bemyndigat luftskyddsinspektionen att för tiden den 1 april—30 juni 1941 anlita i följande förteckning angivna personer, därvid vederbörande skulle, för månad räknat, äga uppbära högst de i förteckningen angivna arvodena:

1 sakkunnig för frågor rörande luftskyddets sjukvårdstjänst	arvode högst 1,000 kronor
1 sakkunnig för industriluftskyddet	» » 850 »
1 sakkunnig för granskning och omprövning av indelningen i luftskydds sorter m. m.	» » 500 »
1 sakkunnig för brandskyddstekniska frågor	» » 650 »
4 sakkunniga för brandskyddstekniska frågor, envar	» » 500 »
1 sakkunnig för maskering av industrianläggningar m. m.	» » 650 »
1 kontrollant för verkställande av viss efterprovning av gasskyddsmateriel	» » 500 »
1 journalist	» » 500 »
1 ingenjör	» » 800 »
2 ingenjörer, envar	» » 700 »
1 ingenjör	» » 650 »
1 ingenjör	» » 600 »
3 ingenjörer, envar	» » 550 »
1 ingenjör	» » 450 »
1 ingenjör	» » 400 »
1 ritbiträde	» » 350 »
2 bokhållare, envar	» » 500 »
1 bokhållare	» » 400 »
1 bokhållare	» » 375 »
1 bokhållare	» » 350 »

Vad härefter angår anslagsbehovet för budgetåret 1941/42 torde man böra räkna med att luftskyddsinspektionens arbetsuppgifter jämväl för nästa budgetår komma att bli mycket omfattande, även om man bör kunna utgå från att en viss minskning kommer att inträda. Försiktigheten bjuder emellertid att ej räkna med lägre anslagsbehov för nästa budgetår än för det innevarande.

Till de av mig föreslagna ordinarie befattningshavarna, överdirektören och de två luftskyddsinspektörerna torde under en ny anslagspost avlöningar till ordinarie tjänstemän böra upptagas ett anslag av 36,000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, är i gällande stat upptagen till 100,000 kronor. Från denna anslagspost bestridas för närvarande arvoden åt, bland andra, luftskyddsinspektören, inspektörsassistenten och de två luftskyddskonsulenterna, sammanlagt uppgående till 41,500 kronor. För nästa budgetår kommer i enlighet med vad ovan sagts lön till dessa befattningshavare ej att utgå i form av arvode och följaktligen ej att belasta ifrågavarande anslag. Emellertid anser jag i trots härav, med hänsyn till den nuvarande belastningen å anslagsposten, densamma böra beräknas till samma belopp, som det för innevarande

budgetår upptagna. Hänsyn har härvid även tagits till inspektionens förslag, att årsarvodena till de tre fast anställda sakkunniga måtte bestämmas till ett fixerat belopp av 1,200 kronor för år, vilket förslag jag förordar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande arvodespostens användning.

Posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal torde böra upptagas med ett belopp av i runt tal 185,000 kronor, i vilket belopp även inräknats avlöningarna till samtliga vid inspektionens förråd anställda förrådsarbetare, vilka nu i viss utsträckning avlönats från anslaget till anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m.

Slutligen torde posten till rörligt tillägg böra uppräknas till 10,000 kronor.

Enligt ovanstående beräkningar skulle alltså inspektionens avlöningsanslag för nästa budgetår uppgå till sammanlagt (36,000 + 100,000 + 185,000 + 10,000) 331,000 kronor.

III. Luftskyddsinspektionen: Omkostnader.

Till ifrågavarande ändamål har för ett vart av budgetåren 1939/40 och 1940/41 anvisats ett anslag av 58,000 kronor. Den 31 maj 1940 har Kungl. Maj:t fastställt följande omkostnadsstat för luftskyddsinspektionen, att tillämpas under budgetåret 1940/41:

Omkostnadsstat.

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor 20,000
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	» 23,000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	» 15,000
	<hr/>
	Summa kronor 58,000

I skrivelsen den 28 september 1940 och den 27 mars 1941 har luftskyddsinspektionen gjort framställning om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår.

Utgifterna för sjukvård m. m. har inspektionen uppskattat till ett belopp av 1,000 kronor.

Till reseersättningar har inspektionen ansett ett belopp av 40,000 kronor erforderligt för möjliggörande för inspektionens tjänstemän att i större utsträckning än som hittills varit möjligt på grund av omständigheter sammanhängande med det skärpta utrikespolitiska läget företaga tjänsteresor i den omfattning, som förutsatts i den för inspektionen gällande instruktionen.

Posten till expenser hade inspektionen i skrivelse den 28 september 1940 beräknat till 50,000 kronor. I skrivelsen den 27 mars 1941 har inspektionen emellertid framhållit att detta belopp ej torde bliva tillräckligt. Särskilda lokaler för inspektionen vore nämligen avsedda att tagas i bruk omkring den 1 april 1941 i en av staten i Stockholm uppförd byggnad för luftförsvarscentral m. m. På grund härav uppkomme under budgetåret 1941/42 vissa löpande utgifter för bland annat bränsle, ävensom ökade utgifter för

lyse, städning m. m. Medelsbehovet å förevarande anslagspost uppskattas därför av inspektionen till 74,000 kronor.

För publikationstryck anser inspektionen ett belopp av 80,000 kronor bliva erforderligt för budgetåret 1941/42 för bland annat utgivande av omarbetade upplagor av de av inspektionen tidigare utfärdade anvisningarna.

Departementschefen.

Luftskyddsinspektionens anslagsäskanden innebära en betydande ökning jämfört med för innevarande budgetår anvisat belopp. Inspektionens utgifter ha dock avsevärt överstigit de beräknade. För budgetåret 1939/40 utgjorde nettoutgifterna å ifrågavarande anslag 211,347 kronor. Kungl. Maj:t har be- myndigat inspektionen att för innevarande budgetår överskrida anslagsposten reseersättningar med högst 10,000 kronor och anslagsposten expenser med sammanlagt högst 76,000 kronor. Även för nästa budgetår torde inspektio- nens omkostnader bliva betydande. Jag anser mig dock böra räkna med att utgifterna å vissa anslagsposter kunna beskäras något.

Posten till expenser synes mig icke böra uppskattas till högre belopp än 70,000 kronor, därav 12,000 kronor till bränsle och lyse samt 58,000 kronor till övriga utgifter. Till publikationstryck anser jag 50,000 kronor vara tillräckliga.

I övrigt har jag ej något att erinra mot luftskyddsinspektionens beräk- ningar.

Omkostnaderna torde i anslutning härtill kunna beräknas till (1,000 + 40,000 + 70,000 + 50,000) 161,000 kronor.

IV. Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar.

I berörda skrivelse den 28 september 1940 har *luftskyddsinspektionen* under rubriken civilt luftskydd: alarmeringsanordningar anfört i huvudsak följande.

För alarmeringens ordnande hade i riksstaten för budgetåren 1937/38, 1938/39 och 1939/40 anvisats reservationsanslag å respektive 450,000, 300,000 och 450,000 kronor alltså till ett sammanlagt belopp av ... kronor 1,200,000 därav 1,000,000 kronor avsetts för anskaffande av sirener och 200,000 kronor för anskaffande av alarmeringscentraler.

Vidare har å tilläggsstat I för budgetåret 1939/40 anvisats ett reservationsanslag av	»	777,000
samt å tilläggsstat II för samma budgetår ytterligare ett reservationsanslag av	»	1,350,000

Summa kronor 3,327,000

För budgetåret 1941/42 beräknade inspektionen anslagsbehovet under före- varande rubrik till i runt tal 420,000 kronor. Av ifrågavarande belopp anvisade 1940 års urtima riksdag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 320,000 kronor, varvid medel ej beräknades för kostnader för större reparationer och utbyte av skadade aggregat med 15,000 kronor samt för drift- kostnader för alarmeringsanläggningarna. Av de sålunda anvisade medlen av- sågs ett belopp av 115,000 kronor för anskaffning av 50 stycken larmaggregat.

Ifråga om driftkostnaderna för alarmeringsanläggningarna anförde inspektionen i skrivelsen den 28 september 1940 bland annat följande.

Beträffande driftkostnaderna för anläggningarna, vilka utgöras av kostnader för elektrisk kraft, laddning och utbyte av tryckluftbehållare inklusive transportkostnader och årliga abonnemangsvgifter till telegrafverket för manöverledningarna samt i vissa fall avgifter för batterier till manövercentraler respektive manöverapparater och alarmeringscentraler, ville inspektionen ifrågasätta, huruvida icke dessa jämte underhållskostnaderna såsom målning och mindre reparationer av aggregaten, i likhet med vad stadgats i fråga om förvaring och vård av gasskyddsmateriel, rätteligen borde bestridas av kommunerna. Alarmeringsanordningarna borde dock alltjämt vara statens egendom, varför inspektionen även i fortsättningen syntes böra kontrollera, att anläggningarna underhölls och handhades på ett tillfredsställande sätt.

Frågan om och i vad mån kommun skulle stå för vissa av nu nämnda kostnader vore under överbägande inom den kommitté, som inom inspektionen vore sysselsatt med utredning rörande revision av gällande luftskyddslagstiftning. I avvaktan på resultatet av kommitténs arbete ansåge inspektionen, att ifrågavarande kostnader borde bestridas av statsmedel, varför för budgetåret 1941/42 borde beräknas följande belopp:

Drift- och underhållskostnader, kostnader för laddning av tryckluftbehållare samt transport av desamma	kronor 16,000
Avgifter för manöverledningarna	» 68,000
Avgifter för batterier	» 2,000
	<hr/>
	Summa kronor 86,000

I sin skrivelse den 27 mars 1941 anför inspektionen:

På grund av ytterligare inträffade prisstegringar samt då bland annat alarmeringsanläggningen i Stockholm utbyggts i något större utsträckning än vad tidigare ansetts nödvändigt, har erforderligt antal larmaggregat för avsedd komplettering av alarmeringsanläggningar icke kunnat reserveras i önskvärdt antal. För att dessutom icke vara strandsatta på aggregat i händelse redan installerade aggregat av någon anledning skulle bliva skadade så att de måste ersättas med nya och för att förse eventuellt nytillkomna luftskydds-orter med alarmeringsanläggningar synes ytterligare ett antal larmaggregat böra anskaffas, varav en del såsom reserv. Inspektionen har med ledning av nu gällande priser beräknat kostnaderna härför till omkring 35,000 kronor.

I skrivelse den 5 mars 1941 har luftskyddsinspektionen vidare gjort framställning om anvisande av medel för anordnande vid vissa telefonstationer av telefonalarmering till allmänheten samt därvid anført i huvudsak följande.

Sådan alarmering hade hittills anordnats vid vissa automatiska stationer nämligen inom Stockholm med förorter (15 stycken), Göteborg (4 stycken) samt Malmö med Limhamn, för vilket ändamål från det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 under rubriken civilt luftskydd: alarmeringsanordningar anvisade reservationsanslaget anslagits 200,000 kronor. Inspektionen hade — med hänsyn till de goda resultat, som uppnåtts vid företagna prov — ansett en ytterligare utbyggnad av systemet, där så läte sig göra, ändamålsenlig.

På därom av inspektionen framställd förfrågan, inom vilka ytterligare orter telefonalarmering skulle kunna anordnas, hade telegrafstyrelsen meddelat, att en tillbyggnad planerades vid en del av de stationer, från vilka telefonalarmering vore ordnad, och att dessutom en ombyggnad planerades inom Stockholm med förorter samt Göteborg av ett antal manuella stationer till automatiska. Dessa stationers förseende med utrustning för alarmering, vilket beräknades kunna ske samtidigt med om- eller tillbyggnaden och genomföras under år 1942 eller tidigare, skulle draga en kostnad av sammanlagt 32,600 kronor, under förutsättning dock att för telefonalarmeringen behövlig utrustning anskaffades och uppsattes i samband med utförandet av telefonanläggningarna. Kunde detta ej ske, bleve kostnaderna större. Telegrafstyrelsen hade vidare meddelat, att telefonalarmering enligt nämnda system skulle kunna anordnas i följande orter, nämligen: Boden, Borås, Hälsingborg, Karlskoga, Karlstad, Kristinehamn, Luleå, Norrköping, Sundsvall, Södertälje, Västerås och Örebro. Kostnaderna härför beräknades belöpa sig till sammanlagt 106,900 kronor, dock under förut angiven förutsättning att utrustningen anskaffades och uppsattes i samband med telefonanläggningarna. Sammanlagt skulle anordnandet av de föreslagna telefonalarmeringsanläggningarna belöpa sig till i runt tal 140,000 kronor.

Departementschefen.

Vad angår drift- och underhållskostnaderna för alarmeringsanläggningar ha dessa hittills helt bestritts av medel, som anvisats under rubriken civilt luftskydd: alarmeringsanordningar. I det inom luftskyddsinspektionen utarbetade förslaget till ny luftskyddslag har föreslagits, att kommunerna själva skulle bestrida nämnda kostnader. I avvaktan på framläggandet av förslag till ny luftskyddslag anser jag, att staten liksom hittills bör svara för ifrågasvarande kostnader. Emot inspektionens kostnadsberäkningar har jag intet att erinra. 86,000 kronor torde därför bära anvisas för ändamålet. Likaså anser jag mig bära förorda inspektionens förslag rörande anskaffande av ytterligare ett antal larmaggregat till en kostnad av 35,000 kronor. Det av inspektionen föreslagna fortsatta utbyggandet av telefonalarmeringsanläggningar, anser jag bör komma till stånd och föreslår att 140,000 kronor äskas för ändamålet.

Under anslaget till civilt luftskydd: alarmeringsanordningar skulle sålunda för budgetåret 1941/42 erfordras (86,000 + 35,000 + 140,000) 261,000 kronor.

V. Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning.

Luftskyddsinspektionen har i sin skrivelse den 28 september 1940 hemställt, att för ifrågasvarande ändamål måtte för budgetåret 1941/42 anvisas ett till 2,300,000 kronor avrundat belopp. I anledning av framställning från inspektionen hemställde Kungl. Maj:t i propositionen nr 67 till 1940 års urtima riksdag, att riksdagen å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 måtte anvisa till Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning ett reserva-

tionsanslag av 1,700,000 kronor. Denna Kungl. Maj:ts framställning bifölls av riksdagen.

I fråga om de till förevarande ändamål tidigare anvisade medlen, dessa medels användning ävensom luftskyddsinspektionens beräkningar får jag hänvisa till den redogörelse härför, som lämnats i nyssnämnda proposition, och däri jag förklarat mig i allt väsentligt kunna biträda luftskyddsinspektionens beräkningar.

I skrivelsen den 27 mars 1941 har inspektionen bland annat anfört följande:

I underdånig framställning den 20 mars 1941 har inspektionen anmält, att, sedan inspektionen våren 1940 träffat avtal med bland andra Aktiebolaget Åsbrink & Co, Malmö, om tillverkning och försäljning av 1,500 luftreningsaggregat, inspektionen förbundit sig att under vissa förutsättningar erlagga betalning till bolaget för de aggregat, som inom viss i avtalet stipulerad tid bolaget icke vunnit avsättning för i handeln. Det antal aggregat, som skola inlösas av inspektionen, uppgå till 424 stycken av en mindre typ samt 55 stycken av en större typ och kostnaderna för desamma uppgå, inberäknat emballagekostnader, till 288,155 kronor. I sistnämnda framställning har inspektionen hemställt om bemyndigande att för bestridande av sagda kostnader, 288,155 kronor jämte 6 procent ränta därå från den 13 mars 1941 tills betalning sker, anlita reservationsanslaget till gasskyddsutrustning.

Då inspektionen, som beräknar att under nästa budgetår kunna finna avsättning för berörda aggregat, förutsätter, att härigenom inflytande försäljningsmedel få tillföras detta anslag, torde anledning icke föreligga att å anslaget beräkna medel för kostnaderna för aggregatens förvärvande.

Av inspektionen begärt bemyndigande lämnades den 28 mars 1941.

Till gasskyddsutrustning skulle enligt inspektionen för budgetåret 1941/42 behöva anvisas återstoden av det i skrivelsen den 28 september 1940 äskade beloppet eller i runt tal 525,000 kronor.

Departementschefen.

Luftskyddsinspektionen beräknade i skrivelsen den 28 september 1940 anslagsbehovet för anskaffande av gasskyddsutrustning under budgetåret 1941/42 till 2,300,000 kronor. I proposition nr 67 till 1940 års urtima riksdag föreslogs, att 1,700,000 kronor måtte anvisas redan under budgetåret 1940/41, vilket förslag bifölls av riksdagen. I propositionen förklarades vidare, att anskaffande av viss materiel till en kostnad av 525,000 kronor kunde tills vidare anstå. Jag anser mig nu böra tillstyrka, att medel anvisas under budgetåret 1941/42 för ifrågavarande materiels anskaffande.

I proposition nr 2 till 1940 års lagtima riksdag anmäldes under rubriken civilt luftskydd: gasskyddsutrustning uppkommen fråga rörande beställandet av vissa luftreningsaggregat för skyddsaggregat. Enligt propositionen borde luftskyddsinspektionen bemyndigas beställa 6,000 aggregat, vilka skulle försäljas till kommuner och enskilda. Beställningen motiverades av nödvändigheten av att få till stånd en serietillverkning av aggregat, varigenom behovet skulle säkerställas. Någon risk för att beställningen skulle medföra utgifter för staten ansågs icke föreligga, men skulle någon kostnad uppstå borde denna bestridas från nu ifrågavarande anslag. Häremot framställdes från riksdagens sida ingen erinran.

Efter erhållet bemyndigande beställde luftskyddsinspektionen 1,500 aggregat vid vardera av fyra svenska verkstäder. Leveranserna från två av dessa ha fullgjorts och aggregaten försålts utan kostnad för staten. Även vid de två återstående har huvudparten av aggregaten placerats utan svårigheter. De aggregat som inspektionen enligt bemyndigande den 28 mars 1941 nödgats inlösa torde likaledes efter hand kunna avyttras utan kostnader för statsverket.

VI. Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m.

Till förevarande ändamål har anvisats för budgetåret 1939/40 150,000 kronor och för budgetåret 1940/41 500,000 kronor.

Anslaget, som till och med budgetåret 1939/40 betecknats Civilt luftskydd: Underhåll och kontroll av gasskyddsmateriel, har avsetts att användas för anskaffande av viss förbrukningsmateriel ävensom av materiel för undervisningen vid statens luftskyddsskola samt för transport av luftskyddsmateriel. Från anslaget har vidare utgått medel för luftskyddsövningar och försöksverksamhet. Medel för sistnämnda tvenne ändamål ha av vissa skäl från och med nästa budgetår ansetts böra upptagas under särskilda anslag.

I sin skrivelse den 28 september 1940 har luftskyddsinspektionen i huvudsak anfört följande:

Den övnings- och utbildningsverksamhet, som hittills bedrivits, har gjort det möjligt att bibringa luftskyddspersonalen en nödtorftig första utbildning. Det är angeläget, att de färdigheter och kunskaper, som sålunda inhämtats i fortsättningen befästas. Det är sålunda nödvändigt att verksamheten vid statens luftskyddsskola fullföljes i oförmiskad omfattning, varjämte övningsmateriel liksom hittills genom inspektionens försorg bör ställas till förfogande för utbildning och övningar i de olika luftskyddsorterna. Sammanlagt beräknas för anskaffande av övningsmateriel för ovannämnda ändamål ett medelsbehov av högst 450,000 kronor.

Den materiel, som erfordras under budgetåret 1941/42 för undervisningen vid statens luftskyddsskola, beräknar inspektionen skola liksom tidigare draga en kostnad av 15,000 kronor. För transport av luftskyddsmateriel beräknas ett belopp av 25,000 kronor. I sistnämnda belopp hava även inberäknats kostnaderna för tillfälligt anställande av timavlönad förrådspersonal.

Luftskyddsinspektionen har i anslutning härtill beräknat anslagsbehovet för anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. till (450,000 + 15,000 + 25,000) 490,000 kronor.

I sin skrivelse den 27 mars 1941 har inspektionen anfört, att alla vid inspektionens förråd anställda förrådsarbetare, således även sådana, som innehade en mera stadigvarande anställning, från och med nästa budgetår borde avlönas från förevarande anslag. Sistnämnda anställda hade nämligen hittills avlönats från anslagsposten grundavlönningar. Kostnaderna härför beräknade inspektionen för innevarande budgetår uppgå till 34,465 kronor. För nästa budgetår syntes ungefärligen samma belopp eller i runt tal 35,000 kronor böra beräknas för ändamålet.

I nyssnämnda skrivelse har inspektionen vidare anfört bland annat följande.

I brev den 19 april 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t luftskyddsinspektionen att av reservationsanslaget till civilt luftskydd: gasskyddsutrustning använda ett belopp av högst 15,000 kronor för anskaffande av erforderlig materiel åt de gasskyddslaboratorier, vilka inspektionen ansåge böra inrättas och vilka efter förhandlingar mellan inspektionen och vederbörande länsstyrelser kunde utan ytterligare kostnad för statsverket komma till stånd. Inspektionen har i samråd med försvarsväsendets kemiska anstalt och vederbörande länsstyrelse förberett laboratoriernas anordnande. För att förbereda laboratoriernas gasskyddstekniska användning erfordras att föreståndarna beredas tillfälle utföra vissa försök tillsammans med erforderligt antal medhjälpare, detta så mycket mer som föreståndarna redan i fredstid böra utöva en konsulterande verksamhet inom respektive och angränsande län. Det synes skäligt, att laboratorieföreståndarna vid nämnda försök säkerställas mot förluster, som kunna uppkomma genom att viss materiel förstöres. Härför torde för varje laboratorium ett belopp av 150 kronor för år böra beräknas. Vidare synes det önskvärt, att envar av laboratorieföreståndarna såsom ersättning för dels ansvaret för den laboratoriet av staten tillhandahållna materielen, dels ock det extra arbete, som är förenat med genomförandet av försöksutbildningen, tillerkännes ett årligt arvode av 200 kronor. För möjliggörande av förevarande utbildning och övning vid samtliga 15 gasskyddslaboratorier med undantag av två erfordras sålunda för budgetåret 1941/42 ett belopp av högst 5,000 kronor.

I enlighet med ovanstående beräknar inspektionen medelsbehovet under förevarande anslagspost till (490,000 + 35,000 + 5,000) 530,000 kronor.

Departementschefen.

Emot luftskyddsinspektionens beräkningar angående medel för anskaffande av viss förbrukningsmateriel, för undervisningen vid statens luftskyddsskola och för transport av luftskyddsmateriel har jag intet att erinra. Även inspektionens förslag i övrigt anser jag mig böra godtaga.

VII. Civilt luftskydd: Luftskyddsövningar.

Till ifrågavarande ändamål är för innevarande budgetår under anslagsposten Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. beräknat ett belopp av förslagsvis 30,000 kronor. Som tidigare framhållits har medel för förevarande ändamål från och med nästa budgetår ansetts böra beräknas under särskilt anslag.

Luftskyddsinspektionen har i sin skrivelse den 28 september 1940 framhållit, att de övningar, som här avsåges, vore sådana, som anordnades på inspektionens initiativ i avsikt att *dels* pröva luftskyddstjänstens organisation, *dels ock* utröna luftskyddets funktionsduglighet inom olika delar av landet. Däremot vore anslaget ej avsett att användas för sådana luftskyddsövningar, som närmast vore att hänföra till mera avancerade moment i luftskyddsutbildningen. För nästa budgetår beräknar inspektionen det erforderliga beloppet till 50,000 kronor, varav ungefär hälften borde fördelas på länsstyrelserna för sådana övningar, som dessa anordnade på anmodan av inspektionen.

Departementschefen.

Då fortsatta övningar med civila luftskyddets personal torde vara av behovet påkallade även under nästa budgetår, tillstyrker jag, att det av luft-

skyddsinspektionen för ifrågavarande ändamål åskade beloppet 50,000 kronor, anvisas för budgetåret 1941/42.

VIII. Civilt luftskydd: Försöksverksamhet.

Till ifrågavarande ändamål är för innevarande budgetår under anslagsposten Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. beräknat ett belopp av 30,000 kronor. Som tidigare framhållits har medel för förevarande ändamål från och med nästa budgetår ansetts böra beräknas under särskilt anslag.

Luftskyddsinspektionen har i sin skrivelse den 28 september 1940 anfört bland annat följande:

Försöksverksamheten överhuvud avser att åstadkomma förenkling och effektivisering av olika luftskyddsåtgärder ävensom att utröna vilken materiel, som är att förordas ur lämplighets- och kostnadssynpunkt. För nästkommande budgetår synes ett belopp av 40,000 kronor böra beräknas för inspektionens egen försöksverksamhet. Härav beräknas ett belopp av 30,000 kronor erforderligt för ett fortsättande av sprängningsförsök och provning av brandsläckningsmateriel m. m. För maskeringsförsök m. m. torde erfordras omkring 10,000 kronor, vari även inbegripas kostnaderna för anskaffande av materiel och instrument för modellmaskeringar och därmed sammanhängande undersökningar.

Å reservationsanslaget civilt luftskydd: gasskyddsutrustning anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 9,320,000 kronor, av vilket belopp 25,000 kronor voro avsedda som bidrag till täckande av kostnader för den försöksverksamhet, som av försvarsväsendets kemiska anstalt utföres för luftskyddsinspektionens räkning. Inspektionen anser det lämpligt, att ett årligt belopp av högst 25,000 kronor ställes till inspektionens förfogande för detta ändamål, inspektionen dock obetaget att närmare bestämma bidragsbeloppets storlek. På denna grund synes ett belopp av 25,000 kronor böra beräknas för nyssnämnda ändamål jämväl för budgetåret 1941/42. Beloppet synes i fortsättningen böra anvisas på förevarande anslag i likhet med övriga medel till försöksverksamhet.

För försöksverksamhet skulle alltså erfordras sammanlagt (40,000 + 25,000) 65,000 kronor.

Departementschefen.

Mot luftskyddsinspektionens beräkningar har jag intet att erinra.

I detta sammanhang får jag anmäla en skrivelse från luftskyddsinspektionen av den 13 mars 1941, däri inspektionen hemställt, att, då något bidrag till täckande av kostnaderna för den försöksverksamhet, som av försvarsväsendets kemiska anstalt utfördes för inspektionens räkning, ej anvisats för budgetåret 1940/41, Kungl. Maj:t måtte bemyndiga inspektionen att av den besparing, som enligt inspektionens förmenande för sagda budgetår komme att uppstå å reservationsanslaget till civilt luftskydd: gasskyddsutrustning, till försvarsväsendets kemiska anstalt utbetala högst 25,000 kronor som bidrag till ifrågavarande försöksverksamhet. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, har jag för avsikt föreslå Kungl. Maj:t att bifalla inspektionens framställning.

IX. Civilt luftskydd: Statens luftskyddsskola.

Luftskyddsinspektionen har i sin skrivelse den 28 september 1940 anfört bland annat:

För budgetåret 1939/40 hade Kungl. Maj:t anvisat ett anslag på 45,500 kronor till civilt luftskydd: statens luftskyddsskola. Ursprungligen hade ett belopp av 10,000 kronor avsetts för av länsstyrelserna anordnade kurser. Sagda belopp hade emellertid icke helt tagits i anspråk beroende på det spända utrikespolitiska läget under våren 1940, vilket försvårat anordnandet av dylika decentraliserade kurser inom länen. Under innevarande budgetår kommer utbildningsverksamheten i Stockholm att bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med den plan, som angivits i inspektionens skrivelse den 2 mars 1940 angående anslagsberäkningar för innevarande budgetår.

Som redan tidigare i olika framställningar till Kungl. Maj:t anförts torde behovet av statens luftskyddsskola bliva konstant dels på grund av nödvändigheten av att ersätta av olika orsaker avgången, redan utbildad luftskyddspersonal, dels emedan det måste anses erforderligt att genom anordnande av repetitionskurser i luftskydd vidmakthålla de utbildningsresultat, som uppnåtts, ävensom meddela efterhand vunna erfarenheter och rön. I betraktande av den forcerade utbildningsverksamhet, som bedrivits under de sistförflutna åren, torde man kunna utgå ifrån, att sagda verksamhet i fortsättningen kommer att något minskas. För den centralt bedrivna utbildningsverksamheten under budgetåret 1941/42 torde därför ett belopp av 25,000 kronor vara tillfyllest. Sagda belopp har inspektionen för avsikt att disponera på följande sätt:

	Kronor
2 repetitionskurser för luftskyddschefer i A- och B-orter om 4 dagar vardera (för lärararvoden) à 500	1,000
2 kurser för luftskyddschefer i A- och B-orter om 11 dagar vardera (för lärararvoden) à 1,500	3,000
4 kurser för luftskyddschefer i C- och D-orter om 6 dagar vardera (för lärararvoden) à 800	3,200
4 kurser för luftskyddsledare vid industrier och dylikt om 6 dagar vardera (för lärararvoden) à 800	3,200
2 kurser för luftskyddsledare vid järnvägar och hamnar om 6 dagar vardera (för lärararvoden) à 800	1,600
1 kurs för gasskyddsinstruktörer om 6 dagar (för lärararvoden)	800
1 kurs för föreståndare (assistenter) vid gasskyddslaboratorium om 6 dagar (för lärararvoden)	800
2 kurser i hanterande och vård av luftskyddsmaterielen om 4 dagar vardera (för lärararvoden) à 500	1,000
2 kurser i orienteringsförsvårande åtgärder om 3 dagar vardera (för lärararvoden) à 500	1,000
1 kurs för polisskolan om 10 dagar (för lärararvoden)	1,400
Expenser m. m.	2,500
Materiel	1,000
Handräkning vid övningar	1,500
Oförutsedda utgifter, vari inräknas eventuellt ökade kostnader för transporter samt för kurser, vilka kunna komma att bliva av behovet påkallade	3,000
Summa kronor	25,000

För den utbildningsverksamhet, som av länsstyrelserna bedrivs med bidrag från förevarande anslag, ansåge inspektionen ett belopp av 15,000 kronor erforderligt, varför till statens luftskyddsskola för budgetåret 1941/42 syntes böra beräknas (25,000 + 15,000) 40,000 kronor.

Departementschefen.

Emot luftskyddsinspektionens förslag rörande omfattningen av utbildning av luftskyddspersonal för nästa budgetår har jag intet att erinra. Till statens luftskyddsskola torde alltså böra upptagas ett anslag av 40,000 kronor.

X. Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m.

För ifrågavarande ändamål har å riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisats ett anslag av 120,000 kronor. Därav har avsetts ett belopp av 100,000 kronor för bidrag till riksluftskyddsförbundet och ett belopp av 20,000 kronor för bidrag till föreningen svenska röda korset.

Å tilläggsstat I till riksstaten för nämnda budgetår har vidare för samma ändamål anvisats ett anslag av 125,000 kronor. Av beloppet avsågos 100,000 kronor för möjliggörande av en forcering av den av riksluftskyddsförbundet bedrivna utbildningen av hemskyddspersonal och 25,000 kronor för understödande av genom enskild sammanslutning anordnad korrespondensundervisning.

Å riksstaten för innevarande budgetår har uppförts ett anslag av 240,000 kronor, därav 200,000 kronor beräknats för riksluftskyddsförbundets och 40,000 kronor för röda korsets verksamhet.

Slutligen har 1940 års urtima riksdag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat ett anslag av 25,000 kronor, vilket anslag avsetts att tilldelas röda korset.

Riksluftskyddsförbundet har i skrivelse den 9 juli 1940 hemställt om anvisande av medel för förbundets verksamhet och därvid anfört bland annat följande:

Verksamheten under budgetåret 1941/42 är planerad att äga rum i stort sett efter samma linjer som tidigare år. Verksamheten har redan utsträckt även till icke luftskyddsorter. Landsbygdens behov av luftskydd gör att verksamheten än mer måste utvidgas.

Den sammanlagda kostnaden för den frivilliga luftskyddsverksamheten för ett år kan, enligt tidigare angivna siffror, beräknas uppgå till omkring 2,900,000 kronor.

Lokalföreningar äro anmodade att själva söka ordna finansieringen av sin verksamhet. Svårigheter hava emellertid förefunnits härför och hösten 1939 under då rådande allvarsläge har till lokalföreningarna utdelats bidrag av sammanlagt 135,700 kronor.

Länsförbunden hava hittills till stor del lyckats själva anskaffa huvuddelen av behövliga inkomster. Från länsförbunden göres emellertid framställning om bidrag för att täcka kostnader för anställande av chefinstruktör och för organisationskostnader. Det har visat sig att det blir allt svårare att erhålla frivilliga bidrag.

För riksförbundets centrala organisation hava statsmakterna tidigare beviljat statsanslag. Skall den frivilliga luftskyddsverksamheten kunna fortsätta i angiven omfattning är absolut erforderligt med statligt stöd. För att kunna vidmakthålla och driva fram verksamheten bör därför anställas en biträdande sekreterare, heltidstjänstgörande. Lönen till en dylik kan icke sättas lägre än 8,000 kronor vilken lön torde vara erforderlig, därest en för uppgiften kapabel person skall erhållas.

Riksluftskyddsförbundet eftersträvar att söka fullgöra verksamheten till huvudsaklig del på frivillighetens väg. Svårigheterna att erhålla frivilliga bidrag hava emellertid ökat. Sålunda hava svenska bankföreningen och svenska försäkringsbolagens riksförbund meddelat, att dessa sammanslutningar icke längre anse sig kunna lämna bidrag, utan hava de uttalat sig för att det måste bli en stats sak att stödja rörelsen. Den donation av 50,000 kronor (Langenskiölds), vilken utgått med 10,000 kronor per år under 5 år är slutbetald år 1941.

Trots detta hoppas emellertid riksluftskyddsförbundet på frivilliga bidrag, i första hand till de lokala föreningarna.

Den centrala organisationen och länsförbunden hava emellertid allt svårare att erhålla frivilliga bidrag. Avgifter från underorganisationerna till de högre organisationerna hava icke visat sig möjligt att erhålla.

Med stöd av vad riksluftskyddsförbundet sålunda anført anhåller förbundet om statsbidrag för budgetåret 1941/42 med 427,600 kronor att användas på sätt närmare framgår av nedanstående sammanställning:

A. Till förbundets centrala verksamhet:

	Kronor	Kronor
För organisationskostnader (sekretariat och arbetsutskott) ...	49,000	
» utbildningsverksamheten	35,000	
» upplysning och propaganda, luftskyddsfilmer och utställning	14,000	
» korrespondenskurs	7,000	
» bildarkivet	1,600	
» propagandatryck	10,000	
» resor och föredragshållning	5,000	
» kurs för sekreterare och chefinstruktörer	6,000	127,600

B. Till länsförbunden.

För organisationskostnader och anställande av chefinstruktörer	300,000
	<u>Summa kronor 427,600</u>

Luftskyddsinspektionen har i sin skrivelse den 28 september 1940 över riksluftskyddsförbundets framställning bland annat utlätit sig sålunda:

Luftskyddsinspektionen äger för närvarande utöva en omfattande kontroll av riksluftskyddsförbundets disposition av anvisade medel. Även om inspektionen för närvarande icke äger möjlighet att i detalj pröva behovet av de statsbidrag, som av förbundet äskats för nästkommande budgetår — särskilt i vad avser bidragen till länsförbunden — vill inspektionen tillstyrka, att det i förbundets framställning föreslagna beloppet, 427,600 kronor, beräknas såsom bidrag till riksluftskyddsförbundets verksamhet under nästkommande budget-

år, under förutsättning dock att inspektionen beredes möjlighet att vid beloppets utanordnande ånyo pröva bidragsbehovet med hänsyn till då rådande förhållanden. Nödvändigheten av en dylik kontroll framstår nämligen allt tydligare ju större statsbidrag som anvisas. Inspektionen vill slutligen i detta sammanhang erinra därom, att vid den inom inspektionen pågående utredningen rörande översyn av gällande luftskyddslagstiftning frågan angående omorganisation av luftskyddsutbildningen kommer att upptagas till behandling, varför de resultat, som därvid kunna uppnås, måhända komma att medföra nya synpunkter på behovet av bidrag till riksluftskyddsförbundet för utbildningsändamål.

Överstyrelsen för svenska röda korset har i en av luftskyddsinspektionen med skrivelsen den 28 september 1940 överlämnad framställning hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett anslag å 50,000 kronor för utbildning av luftskyddssamariter samt därvid anfört, att sådana samariter under tiden till och med budgetåret 1939/40 blivit utbildade å samtliga luftskyddsorter av klasserna A—C. Under innevarande budgetår beräknades sådana samariter bli utbildade å D-orterna. Under budgetåret 1941/42 ansågo överstyrelsen erforderligt med dels nyutbildning av luftskyddssamariter dels ock repetitionskurser för tidigare utbildade sådana samariter, vilket beräknades draga en kostnad av 60,000 kronor, varav överstyrelsen av egna medel ansågo sig kunna bidraga med högst 10,000 kronor.

Luftskyddsinspektionen har tillstyrkt bifall till föreningens framställning.

Till bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. skulle alltså för budgetåret 1941/42 erfordras (427,600 + 50,000) 477,600 kronor.

Departementschefen.

Det av riksluftskyddsförbundet äskade anslaget innebär en betydande ökning jämfört med det för förbundets verksamhet för innevarande budgetår beräknade beloppet. Huvudparten av ökningen faller på det bidrag, som avsetts för länsförbundens verksamhet och synes vara föranledd av att frivilliga bidragsbelopp i fortsättningen icke kunna påräknas. Nämda bidrag till länsförbunden föreslås nämligen höjt från 100,000 till 300,000 kronor. Den utbildningsverksamhet, som bedrivs av förbundet och dess underorganisationer, länsförbunden och lokalföreningarna, är mycket omfattande. De sammanlagda kostnaderna för den frivilliga luftskyddsverksamheten uppskattas av förbundet till omkring 2,900,000 kronor. Då fortsatt upplysning och propaganda inom det civila luftskyddets område samt ytterligare utbildning av hemskyddspersonal torde vara behöfligt, anser jag mig böra tillstyrka bifall till riksluftskyddsförbundets framställning. Även röda korsets verksamhet för utbildning av luftskyddssamariter torde allt fortfarande vara förtjänt av statsmakternas stöd, varför även denna framställning tillstyrkes.

XI. Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum.

För ifrågavarande ändamål hava av 1937, 1938, 1939 och 1940 års riksdagar anvisats sammanlagt 11,800,000 kronor. Härjämte har innevarande års riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat ytterligare 2,000,000 kronor. För sistnämnda budgetår ha anvisats sammanlagt 3,000,000 kronor.

Bidrag kan utgå för tillgodoseende av behovet av ledningscentraler, av skyddsrum för aktiv personal och hjälpplatser samt av offentliga skyddsrum. Av de anvisade medlen har ett sammanlagt belopp av 1,500,000 kronor avsetts för bidrag till skyddsrum vid hamnarna.

Statsbidrag utgår som regel med två tredjedelar av de verkliga kostnaderna. Skattetyngd kommun, vars invånare med hänsyn till kommunens utsatta läge eller andra omständigheter äro i särskilt behov av skyddsrum, kan dock erhålla högre bidrag. Bidrag får emellertid aldrig överstiga nio tiondelar av den verkliga kostnaden.

Statsbidrag till skyddsrum i undervisningsanstalter.

Lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m. föreskriver bland annat, att anläggning, som inrymmer undervisningsanstalt och är avsedd att hysa minst 25 personer, skall förses med skyddsrum (2 §). Skyddsrum skall såvitt möjligt kunna hysa så många människor, som i allmänhet kunna antagas samtidigt besöka eller vara sysselsatta eller bosatta eller eljest vistas inom anläggningen eller den del därav, för vilken skyddsrummet anordnas (3 §). Enligt 14 § samma lag äger länsstyrelsen helt eller delvis medgiva befrielse från inrättande av skyddsrum i nu nämnd anläggning, om inrättandet prövas medföra oskäligen kostnad eller ock sådan befrielse kan medgivas utan eftergivande av skäligen anspråk på luftskydd. Skyldigheten att anordna skyddsrum åligger undervisningsanstaltens ägare (11 §). I regel torde det sålunda bliva kommunerna, som få bära kostnaderna härför. Skyldighet att anordna skyddsrum gäller, enligt 1 § kungörelsen den 1 mars 1940 (nr 120) angående inrättande av skyddsrum för anläggningar och byggnader m. m., endast inom luftskyddsarter.

Enligt vad jag erfarit har till länsstyrelserna inkommit ett stort antal ansökningar om dispens från anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter. I en del fall torde sådan dispens ha medgivits. Tveksamhet har emellertid i många fall uppstått beträffande spörsmålet, i vilken utsträckning dispens borde meddelas.

I skrivelse den 9 maj 1940 har *luftskyddsinspektionen* härutinnan anfört i huvudsak följande:

Frågan om inrättande av skyddsrum för skolorna vore ett omfattande och svarbedömligt spörsmål, vilket sammanhänge med i vilken utsträckning skolundervisningen vore avsedd att under krig och luftskyddstillstånd upprätt-

hållas å orten. Icke minst erfarenheterna från kriget i Finland utvisade, att man måste inrikta sig på att hålla skolbarnen borta från de för luftanfall utsatta orterna så länge ett krig varade. Inspektionen erinrade om att beträffande ett stort antal viktigare luftskyddsorter obligatorisk bortflyttning av skolbarn under 15 år avsetts äga rum. Skolbarn över 15 år torde komma att i stor utsträckning tagas i anspråk för samhällsarbete av olika slag. I åtskilliga fall komme skolorna att i händelse av krig eller krigsfara tagas i anspråk för särskilda ändamål av civil eller militär myndighet. Om skolundervisningen å en luftskyddsort vore avsedd att nedläggas under luftskyddstillstånd, vore det enligt inspektionens mening orimligt att ålägga ägare av skola å orten att anordna skyddsrum i densamma. Av ovan angivna orsaker hade hos de myndigheter, vilka handhade planläggningen av luftskyddet å luftskyddsorterna, uppstått stor tveksamhet rörande behovet av skyddsrum för skolorna. Det syntes inspektionen därför nödvändigt, att särskilda anvisningar i ämnet utfärdades. För detta ändamål erfordrades emellertid kännedom om den omfattning, i vilken skolundervisningen vore avsedd att i händelse av krig och luftskyddstillstånd upprätthållas å luftskyddsorterna. I kungörelse den 3 november 1939 (nr 802) med särskilda bestämmelser angående verksamheten vid vissa undervisningsanstalter vid krig eller krigsfara stadgades, att vid krig eller krigsfara skall, där ej annorlunda förordnas, verksamheten vid de under skolöverstyrelsens inseende stående läroanstalterna i största möjliga utsträckning uppehållas. Under de överläggningar, inspektionen haft med skolöverstyrelsen och utrymningskommissionen, hade enighet nåtts om den uppfattningen, att den slutna skolundervisningen icke lämpligen kunde uppehållas å luftskyddsorterna vid krigsfall. Därest denna uppfattning kunde anses riktig, skulle anledning icke förefinnas att för elevernas räkning förse skolbyggnaderna med skyddsrum, vilka för övrigt skulle draga mycket avsevärda kostnader. En följd härav skulle sålunda bliva, att länsstyrelserna såsom regel skulle bevilja dispens från skyldigheten att förse undervisningsanstalter med skyddsrum.

Inspektionen hemställde i anslutning härtill, att Kungl. Maj:t ville antingen förordna, att inom luftskyddsorter skolundervisningen vid de under skolöverstyrelsens inseende stående läroanstalterna vid krig omedelbart skulle inställas, eller ock, därest Kungl. Maj:t icke skulle dela den av myndigheterna ovan uttalade uppfattningen, meddela sådana direktiv rörande den omfattning, i vilken undervisningen vid berörda anstalter vid krig skulle uppehållas, att länsstyrelserna erhöle erforderlig grund för bedömning av, i vilken utsträckning kravet på skyddsrum inom skolbyggnader skulle upprätthållas.

I utlåtande över luftskyddsinspektionens skrivelse har *skolöverstyrelsen* anfört i huvudsak följande:

Om ett kommande krig åtföljes av luftangrepp, riktade mot civilbefolkningen utan all hänsyn till huruvida en direkt militär motivering förefinnes eller icke, måste man säkerligen förutsätta ett fullständigt eller i det närmaste fullständigt nedläggande av skolundervisningen på samtliga luftskyddsorter, och för detta fall vore luftskyddsinspektionens första alternativ det naturliga.

Riktas däremot luftangreppen endast eller huvudsakligen mot militära mål, blir läget möjligen ett annat. Å de luftskyddsorter, som ligga i frontens omedelbara närhet eller vid uppmarschlinjer till densamma eller i närheten av vissa viktiga anläggningar i andra delar av landet, bör undervisningen jämväl under dessa förhållanden nedläggas. Ville man söka åstadkomma direktiv för undervisningens uppehållande i krig, komme dessa att innebära en serie av åtgärder, som skulle successivt tillgripas vid stigande farograder. Dessa åtgärder, som antyas i luftskyddsinspektionens skrivelse, gå i stort sett ut på en alltefter stigande risker ökad decentralisering av skolundervisningen och utlöpa i dess slutliga nedläggande i samband med evakuering. En plan kunde givetvis uppgöras för sådana åtgärder, men därigenom vore den nu förevarande frågan på intet sätt löst. Planens tillämpning måste nödvändigtvis förutsätta kännedom om angreppsriskerna, men dessa bero åter av krigshändelsernas gång och krigsfallets beskaffenhet och torde icke kunna med någon säkerhet förutsägas.

Överstyrelsen anser alltså för sin del, att luftskyddsinspektionens senare alternativ knappast angiver någon i praktiken framkomlig väg. Icke heller det första alternativet torde innebära någon fullt tillfredsställande lösning. I vissa fall t. ex. i fråga om verkstadsskolor med deras ofta värdefulla utbildning för i krigstid viktiga produktiva ändamål, torde under vissa förutsättningar hellre en utvidgning än en inskränkning av verksamheten tagas under övervägande.

Frågan om skyddsrum vid skolorna torde för närvarande kunna bedömas på följande sätt. På de luftskyddsorter, som äro särskilt utsatta, äro skyddsrummen i regel icke behövligen för lärjungarnas behov, enär lärjungarna evakueras eller tagas i tjänst för andra ändamål eller i varje fall icke samlas i skolbyggnaden. På andra orter, luftskyddsorter eller icke, kunna de visserligen komma till nytta, men inga normer torde kunna angivas för skyddsrumsanläggningens storlek; denna bör därför hellre planeras med hänsyn till övriga sannolika behov, särskilt behovet av offentliga reservskyddsrum. Vid vissa skolutyer, där undervisningen bör fortgå i det längsta, böra dock skyddsrum för full lärjungenummerär inrättas.

I många fall torde man sålunda hellre bliva nödsakad att rätta undervisningens anordning efter tillgången på skyddsrum än tvärtom.

Skolöverstyrelsen preciserar sin inställning till förevarande spörsmål sålunda:

Inrättandet av skyddsrum vid undervisningsanstalter bör göras obligatoriskt endast i de fall, där undervisningen icke anses kunna nedläggas trots inträdande risker för flygangrepp. Skyldigheten att anordna skyddsrum komme under sådana förhållanden huvudsakligen att gälla i fråga om verkstadsskolor och liknande skolorformer.

Anläggning av skyddsrum i skolbyggnader bör genom tjänliga åtgärder uppmuntras. Antalet och storleken av skyddsrummen torde därvid böra avpassas efter de behov av offentlig art, som byggnaden vid krig kan tänkas tjäna.

Frågan om undervisningens inställande i händelse av krig bör av vederbörande skolmyndigheter prövas alltefter omständigheterna vid krigsutbrottet.

Luftskyddsinspektionen, som i anledning av vad skolöverstyrelsen anfört ånyo yttrat sig i ärendet, hemställde i skrivelse den 4 juli 1940, att Kungl. Maj:t måtte i cirkulärskrivelse till samtliga länsstyrelser meddela direktiv rörande i vilken utsträckning dispens finge meddelas från skyldigheten för

ägare av anläggning, som inrymmer undervisningsanstalt och är avsedd att hysa minst 25 personer, att anordna skyddsrum. Nämnade direktiv föreslog inspektionen avfattade i enlighet med följande punkter:

1. *att* om för anläggningen ifråga obligatorisk bortflyttning av samtliga elever är planerad, skyldighet för anläggningens ägare att anordna skyddsrum icke föreligger,

2. *att* om för anläggningen ifråga obligatorisk bortflyttning icke är planerad, skyddsrum skall anordnas för hälften av antalet kvarvarande elever och befattningshavare vid anläggningen, varvid erforderligt utrymme beräknas enligt normer angivna i luftskyddsinspektionens anvisningar nr 3/1940,

3. *att* om anläggningen är avsedd att ingå i planerna för ordnande av beredskapssjukhusen i riket, skyldighet för anläggningens ägare att anordna skyddsrum icke föreligger,

4. *att* om anläggningen är avsedd att tagas i anspråk för militära ändamål och det kan förväntas att ianspråktagandet blir stadigvarande, skyldighet för anläggningens ägare att anordna skyddsrum icke föreligger,

5. *att* om anläggningen är avsedd att tagas i anspråk för militära ändamål och det kan förväntas att ianspråktagandet avser endast en kortare tid, skyddsrum skall anordnas i den utsträckning, som anges i punkterna 1 och 2 här-
ovan.

6. *att* i syfte att bereda skydd för oväntade luftangrepp för den händelse enligt vad ovan i punkterna 1 och 4 sagts skyldighet att anordna skyddsrum icke skulle föreligga, vederbörande ägare i varje fall skall vidtaga vissa provisoriska åtgärder för skydd av de i anläggningen vistande personerna, varvid avsteg från de i luftskyddsinspektionens anvisningar nr 3/1940 angivna minimikraven på utrymme må medgivas i så måtto, att erforderlig golvyta minskas till 0.3 kvadratmeter per person under förutsättning att skyddsrummet icke anordnas gästätt,

7. *att* i syfte att närmare fixera vad som beträffande här ifrågavarande anläggningar bör anses såsom skälig kostnad för anordnande av skyddsrum ett belopp ej understigande 60 kronor anges, vederbörande länsstyrelse dock obetaget att med hänsyn till olika på frågan inverkan omständigheter något avvika från nämnda belopp,

8. *att* för den händelse anordnande av skyddsrum för anläggning av här omförmält slag skulle kunna anses medföra oskäliga kostnader, vederbörande länsstyrelse skall anmoda anläggningens ägare att vidtaga de åtgärder, som med hänsyn till omständigheterna ur luftskyddssynpunkt och kravet på undervisningens upprätthållande kan anses lämpliga, t. ex. förläggande av undervisningen till andra lämpliga lokaler, undervisningens upprätthållande endast i så stor utsträckning, som tillgången på skyddsrum medger, eller undervisningens inställande.

I det inom luftskyddsinspektionen utarbetade förslaget till ny luftskyddslag har emellertid i det mot 2 § i nuvarande skyddsrumslagen svarande stadgandet (9 §) undervisningsanstalterna undantagits från de anläggningar, som skola vara försedda med skyddsrum. I motiveringen härför anföres, att frågan om ägare till undervisningsanstalt skulle kunna åläggas skyldighet förse anstalten med skyddsrum vore helt avhängig av den omständigheten, huruvida undervisningen vore avsedd att under krig och luftskyddsberedskap pågå vid anstalten. Erfarenheterna från den senaste tidens krigshändelser ansåges emellertid utvisa, att man under ett krig måste inrikta sig på att hålla skol-
eleverna borta från de för luftanfall utsatta orterna så länge kriget varade.

Då skyddsrum alltså icke erfordrades för lärare och elever, hade undervisningsanstalter undantagits från den i 9 § angivna skyldigheten. Detta innebure, att anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter kunde anses obehövt ur undervisningssynpunkt. Det förutsattes emellertid, att andra skäl kunde påkalla anordnande av dylika skyddsrum. Härom anföres i utredningen:

I åtskilliga fall komma undervisningsanstalterna att i händelse av krig eller krigsfara tagas i anspråk för särskilda ändamål av civil eller militär myndighet. Beroende på krigsfallet och andra omständigheter kan detta ianspråktagande bliva av längre eller kortare varaktighet, varjämte det militära ianspråktagandet kan komma att hänföra sig till allenast vissa delar av landet. I den mån ifrågavarande myndigheter avse att utnyttja undervisningsanstalterna, torde de själva hava att förse dem med erforderliga skyddsutrymmen.

För omhändertagande av personer, vilka blivit hemlösa till följd av att deras bostäder mer eller mindre förstörts vid luftanfall, torde behov av reservlokaler med tillgång till skyddsrum uppkomma. Dessa reservlokaler skulle nämligen tjäna såsom upptagningsplatser, till vilka ifrågavarande hemlösa kunde söka sig, och där de fingo kvarstanna till dess andra bostäder kunnat anvisas. För det nu angivna ändamålet torde undervisningsanstalterna i regel vara lämpliga. De skyddsrum, som äro avsedda för ovannämnda »utbombade» personer, torde böra hänföras till kategorien offentliga skyddsrum och anordnandet av desamma alltså åligga vederbörande kommun. På grund av att det i viss utsträckning även måste anses vara ett statligt intresse att skyddsrum anordnas för ifrågavarande hemlösa personer förutsattes, att kommunerna vid anordnandet av skyddsrummen erhålla statsbidrag enligt enhanda grunder, som gälla vid anordnande av offentliga skyddsrum i övrigt.

Utredningen förutsätter vidare, att genom vederbörande myndighets försorg i varje fall en prövning sker rörande det föreliggande behovet inom orten av reservlokaler med skyddsrum. Vid sagda behovsprövning bör undersökas bland annat möjligheten att för ändamålet utnyttja utrymmen i redan befintliga offentliga skyddsrum samt hotell, pensionat och privatbostäder, vilka kunna komma att utrymmas. Här omförmäld prövning torde lämpligen handhavas av luftskyddsinspektionen. Utredningen får slutligen framhålla att det jämväl för annat än här omförmäld ändamål kan vara värdefullt att äga tillgång till reservlokaler med skyddsrum, t. ex. för omhändertagande av flyktingar.

I av luftskyddsinspektionen angivna riktlinjer för planläggningen av reservutrymmen för hemlösa personer har angivits, att ifrågavarande planläggning borde ske inom samtliga luftskyddsorter samt tills vidare omfatta ungefär 1—5 procent av ortens fredstidsbefolkning, därvid 1 procent skulle gälla för de större orterna och 5 procent för de minsta orterna. Efter en medelprocent av 2.5 procent skall planläggningen sålunda för samtliga luftskyddsorter ske för sammanlagt omkring 90,000 personer. Efter en beräknad skyddsrumskostnad av 60 kronor per person uppgå sammanlagda kostnaderna för anordnande av skyddsutrymme för hemlösa personer till omkring 5.4 miljoner kronor, varvid staten såsom ovan nämnts synes böra bidraga med omkring 3.6 miljoner kronor. Anordnande av dylika skyddsutrymmen kan utgöra ett lämpligt medel att motverka eller minska förekomsten av arbetslöshet.

Om det däremot skulle anses, att undervisningsanstalterna böra förseas med skyddsrum för undervisningsändamål, utvisar en inom luftskyddsinspek-

tionen verkställd utredning — till grund för vilken har legat elevantalet vid de under skolöverstyrelsens överinseende stående läroanstalterna inom luftskyddsarterna — att det antal skyddsrumspatser, som kan anses vara erforderligt för lärare och elever, uppgår till omkring 200,000. Efter en beräknad genomsnittskostnad per skyddad person av 60 kronor uppgå kostnaderna sålunda till i runt tal 12 miljoner kronor. Med tillämpning av de i ovannämnda skrivelse angivna beräkningsgrunderna kunna kostnaderna avsevärt reduceras och synes ett belopp av högst omkring 6 miljoner kronor kunna ifrågakomma.

I anslutning härtill har i 26 § lagförslaget skyldigheten för kommun att inrätta allmänna skyddsrum utvidgats att avse jämväl skyddsrum, i vilka vid luftanfall skydd kan beredas åt personer, som blivit husvilla till följd av att deras bostäder skadats vid luftanfall.

I yttrande över lagförslaget har *skolöverstyrelsen* uttalat som sin mening att skyldigheten att inrätta skyddsrum vid undervisningsanstalter borde vara obligatorisk endast i de fall, där undervisningen icke kunde nedläggas trots inträdande risker för flyngangrepp, alltså i främsta rummet vid verkstadsskolor och liknande skolformer. Anläggning av skyddsrum i skolbyggnader borde dock genom tjänliga åtgärder uppmuntras. Antalet och storleken av skyddsrummen torde därvid mindre böra planeras efter undervisningens ytterst svårbedömliga behov än efter de övriga behov anläggningen kunde komma att tjäna, särskilt behovet av offentliga reservskyddsrum. En ändring av 9 § syntes böra vidtagas, så att vissa grupper av läroanstalter (skolor, som meddela praktisk yrkesutbildning, tekniska läroverk och skolor, textilinstituten, bergsskolan, högskolorna) efter Kungl. Maj:ts beprövande skulle kunna åläggas inreda erforderliga skyddsrum.

Departementschefen.

Enligt lagen den 1 mars 1940 (nr 119) om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m. skall skyddsrum anordnas i anläggning, som inrymmer undervisningsanstalt och är avsedd att hysa minst 25 personer. Länsstyrelse äger emellertid helt eller delvis medgiva befrielse härifrån, om inrättandet av skyddsrum prövas medföra oskälig kostnad eller ock sådan befrielse kan medgivas utan eftergivande av skäliga anspråk på luftskydd. Under den tid av något mer än ett år, varunder lagen varit i kraft, ha till länsstyrelserna inkommit ett stort antal dylika dispensansökningar. Till stöd för dessa ansökningar har anförts — förutom att anordnandet av skyddsrum skulle medföra oskäliga kostnader — att i händelse av krig bortflyttning av skolbarn från orten vore planlagd, att anstalten komme att tagas i anspråk som militär förläggning, beredskapssjukhus eller dylikt samt att undervisningen sålunda på grund härav ej kunde fortsätta. Hos länsstyrelserna har tvekan uppstått, om och i vad mån sådana skäl kunde godtagas för medgivande av befrielse från anordnande av skyddsrum. Till följd härav har luftskyddsinspektionen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte antingen förordna att inom luftskyddsarter skolundervisningen vid de under skolöverstyrelsens inseende stående läroanstalterna vid krig skulle omedelbart inställas eller ock meddela direktiv rörande i vilken

utsträckning undervisningen vid nämnda läroanstalter skulle uppehållas. I det förslag till ny luftskyddslag, som utarbetats inom luftskyddsinspektionen, har undervisningsanstalter ej medtagits bland de anläggningar, i vilka skyldighet att anordna skyddsrum skulle föreligga. Enligt samma förslag skulle emellertid kommun åläggas ombesörja, att inom kommunen funnes reservlokaler med tillgång till skyddsrum, i vilka vid luftanfall skydd kunde beredas personer, som blivit husvilla till följd av att deras bostäder skadats vid bombanfall. Som sådana reservlokaler ha undervisningsanstalter ansetts som regel vara lämpliga. Endast de av nämnda anstalter, som avsåges som reservlokaler, skulle sålunda enligt förslaget förses med skyddsrum. Därvid förutsattes, att statsbidrag till kommunerna för anordnandet av skyddsrummen skulle utgå enligt enahanda grunder, som gälla för anordnande av offentliga skyddsrum i övrigt.

Då förslaget till lag om skyldighet för ägare av anläggningar och byggnader att anordna skyddsrum m. m. behandlades av 1940 års riksdag, uttalade riksdagen, under hänvisning till första lagutskottets utlåtande i ämnet, att det med hänsyn till tidsläget måste anses ofrånkomligt att föreslagna åtgärder till skydd mot luftanfall i erforderlig omfattning vidtoges snarast möjligt. Härvid åsyftades även åtgärder för undervisningsanstalters förseende med skyddsrum. Sedan nämnda uttalande gjordes, anser jag intet hava inträffat, som skulle kunna föranleda en lindring av bestämmelsen att undervisningsanstalter skola förses med skyddsrum. Snarare torde — av senare inträffade händelser att döma — motsatsen vara fallet. Då ett fientligt överfall, inlett av ett bombangrepp mot städer och andra viktigare orter, kan komma så gott som utan föregående varsel och utan att luftskyddsmyndigheterna å respektive luftskyddsorter hinna underrättas, förefinnes stor risk för att ett sådant angrepp kan komma att insättas under pågående undervisning. Möjlighet för lärare och elever att söka skydd i ett i undervisningsanstalten eller dess omedelbara närhet beläget skyddsrum måste för sådant fall förefinnas. Någon anledning att beträffande undervisningsanstalter dispensera från lagens bestämmelser i större utsträckning än i fråga om andra anläggningar anser jag ej föreligga, utan det framstår tvärtom som angeläget att skyddsrum i dylika anstalter i så stor utsträckning som möjligt och med det snaraste komma till utförande. Med sitt ofta friliggande läge torde just skolbyggnader bliva särskilt utsatta för bombanfall.

För omhändertagande av personer, vars bostäder blivit obeboeliga genom luftanfall, torde undervisningsanstalterna, sedan dessa försetts med skyddsrum, i regel lämpa sig mycket väl. Därigenom att så gott som samtliga undervisningsanstalter å luftskyddsorter förses med skyddsrum, tillgodoses behovet av reservlokaler. Skyddsrummen i undervisningsanstalterna komma sålunda att tjäna det dubbla syftet att bereda skydd för lärare och elever så länge undervisning pågår och därefter bereda skydd för i anstalten inkvarterade, vare sig dessa äro hemlösa personer, militär eller andra. På grund av att det i viss utsträckning måste anses vara ett statligt intresse att skyddsrum anordnas i undervisningsanstalter, förordar jag, att kommunerna för anordnande av dylika skydds-

rum må komma i åtnjutande av statsbidrag enligt enahanda grunder, som gälla vid anordnande av skyddsrum för gatutrafikanter, för vilka grunder redogjorts i propositionen nr 165 till 1940 års lagtima riksdag. Statsbidrag bör alltså som regel utgå med två tredjedelar av kostnaden men torde under vissa, i sagda proposition närmare angivna omständigheter, kunna utgå med högre belopp, dock högst nio tiondelar av den verkliga kostnaden. I fråga om statsbidrag till skyddsrum i undervisningsanstalter, vilka äro avsedda att tagas i anspråk som beredskapssjukhus eller annexlokaler till sådana sjukhus, torde böra gälla vad därom finnes särskilt stadgat. De skyddsrum, som anordnats eller äro avsedda att anordnas för undervisningsanstalt i dess egenkap av beredskapssjukhus, torde nämligen som regel vara tillräckliga även för att skydda lärarpersonal och elever under den tid undervisningen pågår. I fråga om statsbidrag till kostnader för anskaffande av inventarier till skyddsrum i undervisningsanstalter ävensom rätten att besluta rörande statsbidrag till sådana skyddsrum torde böra gälla enahanda bestämmelser som de, vilka gälla beträffande skyddsrum för gatutrafikanter.

I fråga om sådana undervisningsanstalter, vid vilka det ur försvarets eller folkförsörjningens intresse är angeläget, att undervisningen under krig fortgår eller rentav utvidgas trots inträdande risker för flyngangrepp, såsom verkstadsskolor, tekniska läroverk och skolor, textilinstituten, m. fl. anser jag kostnaderna för anordnande av skyddsrum helt böra bekostas av statsmedel.

De här förordade grunderna för statsbidrag till skyddsrum i undervisningsanstalter böra träda i tillämpning snarast möjligt, varjämte Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att i överensstämmelse med dessa grunder bevilja statsbidrag för redan anordnat eller påbörjat dylikt skyddsrum.

Statens kostnader för anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter å luftskyddsorter har av luftskyddsinspektionen uppskattats till i runt tal 6,000,000 kronor. Det ställer sig givetvis ganska svårt att närmare fixera denna kostnad. Emellertid anser jag ett belopp av 4,000,000 kronor för ändamålet bliva erforderligt under nästa budgetår. Kostnaderna torde böra utgå från reservationsanslaget till bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum, varför sagda belopp bör tillföras nämnda anslag.

XII. Civilt luftskydd: Arvoden till vissa luftskyddschefer.

Enligt 5 § första stycket luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504) utövas den omedelbara ledningen av luftskyddet inom luftskyddsområde av en luftskyddschef. Luftskyddschef är för luftskyddsområde, som utgöres av stad eller landsfiskalsdistrikt, vederbörande polischef. Länsstyrelsen äger dock för särskilt fall till luftskyddschef utse annan person. För annat luftskyddsområde än nu nämnts utser länsstyrelsen luftskyddschef.

Länsstyrelsen äger vidare för luftskyddsområde eller del därav utse ställföreträdare för luftskyddschefen samt uppdraga åt honom att i de hänseenden länsstyrelsen bestämmer fullgöra luftskyddschefs åligganden och utöva dennes befogenheter (5 § andra stycket).

Befattningshavare vid polisväsendet är skyldig mottaga uppdrag att vara luftskyddschef eller ställföreträdare för luftskyddschef (5 § tredje stycket).

Innehar befattningshavare vid polisväsendet uppdrag att vara luftskyddschef eller ställföreträdande luftskyddschef, är uppdraget icke att betrakta såsom något personligt åliggande vid sidan om den egentliga tjänsten utan uppdraget åvilar honom i hans egenskap av polisman. En följd härav är, att något särskilt arvode icke utgår för uppdraget.

Arvode utgår ej heller, om person utanför polisen tjänstgör såsom luftskyddschef eller ställföreträdande luftskyddschef. I samband med tillkomsten av luftskyddslagen yppades från ett par länsstyrelser farhågor för att svårigheter stundom skulle kunna uppstå att utanför polisen finna lämplig person, som vore villig att utan ersättning ställa sig till förfogande såsom luftskyddschef. Vid anmälan av frågan om luftskyddslagstiftning anförde jag i anledning härav till statsrådsprotokollet (prop. nr 211 till 1937 års riksdag sid. 30) att intresset för luftskyddet syntes vara så stort, att lämpliga luftskyddschefer i regel kunde antagas komma att stå till buds, även om dessa befattningar finge karaktären av medborgerliga förtroendeuppdrag. Med hänsyn därtill syntes det icke böra ifrågakomma, åtminstone för det dåvarande, att införa arvode för dessa uppdrag.

Genom en den 5 april 1940 dagtecknad proposition (nr 207) framlades för 1940 års lagtima riksdag förslag till förordning om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet. Enligt förordningen skall länsstyrelsen efter hörande av vederbörande luftskyddschefer i överensstämmelse med vad i förordningen stadgas fastställa avlöningsreglemente för annan personal vid det allmänna luftskyddet än sådan, som enligt 9 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov ställes till förfogande av kommun. Med luftskyddstjänstgöring avses i förordningen såväl luftskyddstjänst, varom förmåles i 10 § luftskyddsförfogandelagen, som arbete för luftskyddet, varom stadgas i 11 § samma lag. Avlöningen utgår vid tjänstgöring under minst tre dagar i följd såsom daglön och eljest såsom timlön. Daglönen utgår med högst fyra kronor i ortsgrupp I, fem kronor i ortsgrupp II och sex kronor i ortsgrupp III med tillägg av en krona 25 öre för familjemedlem, som fyllt 16 år, och 80 öre för annan familjemedlem. I fråga om kommunernas hänförande till ortsgrupp skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen. Daglönen må för person, som innehar befälsställning eller särskild kompetens för viss luftskyddstjänst, höjas med högst 40 procent. Enligt förordningen kan därjämte utgå bostadsbidrag samt, inom viss maximigräns, ersättning för den av tjänstgöringen föranledda inkomstminskningen.

Sedan riksdagen antagit det framlagda förslaget till förordning, utfärdades förordningen den 31 maj 1940 (nr 432). Förordningen förklarades skola äga tillämpning från och med den 10 april 1940.

I enlighet med stadgande i förordningen utfärdade luftskyddsinspektionen i juni 1940 särskilda anvisningar till förordningen (nr 6/1940). I dessa anvis-

ningar angives, bland annat, att förordningen icke är avsedd att tillämpas på luftskyddschefer och ställföreträdande luftskyddschefer.

Genom kungörelse den 9 april 1940, nr 192, förordnade Kungl. Maj:t, att från och med den 10 april 1940 klockan tolv middagen luftskyddstillstånd så till vida skulle råda att upprättade planer för luftskyddet skulle verkställas, i vad de avsåge organiserande av luftskyddstjänst, omfattande luftskyddets ledning, ordnings-, brand-, röjnings-, räddnings-, reparations-, gasskydds- och sjukvårdstjänst samt observations- och rapporttjänst, därvid utbildning och övning av luftskyddspersonalen ofördröjligen skulle påbörjas. Det genom denna kungörelse påbjudna luftskyddstillståndet består alltså. Med stöd av kungörelsen har sålunda uttagning skett av personal, och denna personal har, i den mån den varit hänförlig under förordningen den 31 maj 1940, nr 432, uppburit avlöning i enlighet med bestämmelserna i förordningen.

Genom cirkulär den 28 juni 1940, nr 672, har Kungl. Maj:t föreskrivit, att sedan förordnande om luftskyddstillstånd meddelats, luftskyddet skall kunna intaga tre olika beredskapsgrader, III, II och I. Förordnande rörande intagande av viss beredskapsgrad meddelas av Kungl. Maj:t. Beredskapsgrad III innebär, att luftskyddstjänsten senast tolv timmar efter given order skall kunna utnyttjas till omkring en tredjedel av sin förmåga, samt att senast 36 timmar efter given order full beredskap skall kunna intagas. Beredskapsgrad II innebär, att luftskyddstjänsten omedelbart skall kunna utnyttjas till omkring en tredjedel av sin fulla förmåga samt full beredskap senast sex timmar efter given order. Beredskapsgrad I innebär full beredskap för hela luftskyddstjänsten.

I skrivelse den 15 juni 1940 hemställde *luftskyddsinspektionen*, att Kungl. Maj:t måtte dels meddela erforderliga föreskrifter för avlöning under rådande luftskyddstillstånd med tillämpning från och med den 10 april 1940 av sådana luftskyddschefer och ställföreträdande luftskyddschefer, vilka icke vore polischefer, dels ock taga frågan om luftskyddschefernas ställning och löneförhållanden över huvud under omprövning. Inspektionen framhöll i skrivelsen, att frågan om ersättning åt luftskyddscheferna aktualiserats genom utfärdandet av förordningen om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet. Enligt inspektionens uppfattning vore nämnda förordning icke avsedd att tillämpas å dylika befattningshavare.

Genom brev den 5 juli 1940 uppdrog Kungl. Maj:t åt luftskyddsinspektionen att avgiva förslag till bestämmelser om arvoden åt sådana luftskyddschefer, vilka ej vore befattningshavare vid polisväsendet.

Med skrivelse den 12 augusti 1940 inkom luftskyddsinspektionen med dylikt förslag. Inspektionen omnämde därvid till en början, att inspektionen anmodat samtliga länsstyrelser i länen att meddela inspektionen sina synpunkter på frågan om luftskyddschefernas avlöning. Av länsstyrelsernas yttranden i anledning därav, vilka yttranden bifogades inspektionens skrivelse, framgår följande.

Sju länsstyrelser intogo för egen del icke någon ståndpunkt i frågan. Samtliga övriga 17 länsstyrelser tillstyrkte ersättning till luftskyddschef, som ej är befattningshavare vid polisväsendet. Av en del av dessa yttranden framgår, att tillstyrkande av ersättning gällde jämväl ställföreträdare, medan i andra yttranden icke något utsades härom. Såsom motivering anföres av *länsstyrelsen i Kalmar län*:

Det är icke alltid som det framstår som lämpligast, att polischefen tillika är luftskyddschef. Visserligen äger länsstyrelsen befogenhet att utse annan person till luftskyddschef, men länsstyrelsens förmåga att utnyttja denna möjlighet är mycket begränsad, så länge medel icke finnas till förfogande till avlöning åt sådan särskilt utsedd luftskyddschef. Arbetet som luftskyddschef har visat sig vara mycket krävande och tidsödande. Det kan därför icke rimligen begäras, att någon skall åtaga sig ett dylikt uppdrag utan att få skälig ersättning för sitt arbete. Denna ersättning bör utgå i form av månatligt arvode samt bestridas av statsmedel. Lämpligt kan vara, att en viss förhöjning av arvodet inträder vid luftskyddstillstånd. Vidare synes det länsstyrelsen, med hänsyn till att det civila luftskyddet ännu till en viss grad måste anses befinna sig i uppbyggnadsstadiet, att de arvoden, som nu kunna komma att fastställas, blott bestämmas för en ej alltför lång tidsperiod samt att frågan om arvodenas storlek därefter upptages till förnyad prövning.

I samtliga yttranden, i vilka förslaget om ersättning tillstyrkes, torde förut sättas, att ersättningen skall bestridas av statsmedel. Skiljaktiga ståndpunkter framkomma däremot beträffande frågan, efter vilka grunder ersättningen bör beräknas. Tre länsstyrelser anse, att en individuell prövning från fall till fall bör äga rum. Tre andra länsstyrelser föreslå, att förordningen om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet lägges till grund för beräkandet av avlöning jämväl till luftskyddscheferna. En länsstyrelse förordar, att antalet inom luftskyddsområdet organiserade hemskydd lägges till grund för beräkningen av arvodets storlek. Fyra länsstyrelser — nämligen länsstyrelserna i Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län — föreslå, att beloppet av arvoden graderas med hänsyn till den klass vederbörande luftskyddsart tillhör. Sälunda föreslår *länsstyrelsen i Västerbottens län* följande årsavlöning till luftskyddschefer, vilka ej äro befattningshavare vid polisväsendet, att utgå från och med den 10 april 1940, nämligen till luftskyddschef i A-ort 1,400 kronor, till luftskyddschef i B-ort 1,200 kronor, till luftskyddschef i C-ort 900 kronor och till luftskyddschef i D-ort likaledes 900 kronor.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anför:

Med de krävande och ansvarsfulla uppgifter, som åligga luftskyddscheferna, finner länsstyrelsen det skäligt att dessa tillerkännas ett arvode, som till fullo motsvarar det arbete och den tid, som luftskyddscheferna i samhällets intresse måste offra för fullgörandet av sina åligganden. Erinras må att luftskyddschefen närmast under länsstyrelsen har att icke blott övervaka att skyddsrum inredas och brand-, röjnings-, sanerings- samt annan materiel anskaffas utan även organisera och uttaga den aktiva luftskyddspersonalen samt genom övningar och eljest ansvara för att denna personal är fullt funktionsduglig. Luftskyddschefernas arbetsbörda växlar givetvis med hänsyn till bland annat betydelsen ur luftskyddssynpunkt av de orter, där de äro verk-

samma. Gradering av arvodenas belopp bör sålunda bland annat ske efter A-, B-, C- och D-orter. Vidare torde luftskyddscheferna, i likhet med vad som gäller för personalen vid det allmänna luftskyddet, böra tillerkännas ersättning för av tjänstgöringen föranledd inkomstminskning.

Länsstyrelsen vill slutligen framhålla lämpligheten av att ersättning tillerkännes jämväl ställföreträdare för luftskyddschef. Dennes arvode torde kunna angivas till viss procent av luftskyddschefens arvode.

Länsstyrelsen i Norrbottens län yttrar:

Med hänsyn till den allt tyngre arbetsbörda, vilken kommit att åvila luftskyddscheferna såväl under normala förhållanden som i all synnerhet under luftskyddstillstånd, samt det betydande ansvar, som vilar på dessa befattningshavare, böra de enligt länsstyrelsens mening tillerkännas skäligt vederlag. Att med en allmän formel angiva, huru stort vederlag, som skall utgå i det särskilda fallet, låter sig säkerligen icke göra. För vinnande av enhetlighet inom hela landet vore det enligt länsstyrelsens mening lämpligast att arvode åt nu ifrågavarande luftskyddschefer, vilka — såvitt länsstyrelsen har sig bekant — äro tämligen få, bestämdes av Kungl. Maj:t efter förslag av luftskyddsinspektionen och vederbörande länsstyrelse. För luftskyddschef, inom vars luftskyddsområde finnes en C- eller D-ort, synes arvodet icke i något fall böra sättas lägre än 300 kronor för år och för luftskyddschef, som har ansvaret för en A- eller B-ort, icke lägre än 600 kronor för år. Skulle luftskyddsområde omfatta mer än en luftskyddsort, finge denna omständighet själfvället beaktas vid arvodesbestämningen. För det tänkbara fall att luftskyddsområde med särskilt förordnad luftskyddschef icke omfattade någon luftskyddsort, synes arvodesminimum kunna bestämmas till 180 kronor för år. Under luftskyddstillstånd böra enligt länsstyrelsens uppfattning de på angivet sätt bestämda arvodena automatiskt fördubblas.

Därutöver synes emellertid luftskyddschef, som under luftskyddstillstånd fullgör vakttjänst i luftskyddscentralen, böra äga rätt till ersättning efter samma grunder som övrig luftskyddspersonal, vilken fullgör dylik tjänst.

För egen del förordar luftskyddsinspektionen, att avlöning till luftskyddschef och ställföreträdande luftskyddschef bestämmas i huvudsaklig överensstämmelse med förordningen om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet. Därvid syntes enligt inspektionen en höjning av daglönen böra ske utöver de 40 procent, som voro angivna i nämnda förordning. En dylik förhöjning av lönen för luftskyddschef syntes i allmänhet böra ligga inom skalan 50—100 procent beroende på ortsklassen och övriga omständigheter. I undantagsfall syntes förhöjningen böra kunna bestämmas till högst 150 procent. Inspektionen föreslår, att bestämmelser om avlöning i enlighet härmed måtte utfärdas att gälla från och med den 10 april 1940 tills vidare under rådande luftskyddstillstånd, samt att inspektionen tillerkännes befogenhet att på förslag av vederbörande länsstyrelse i varje särskilt fall fastställa det procenttal, varmed daglönen skall höjas.

Över luftskyddsinspektionens förslag har yttrande inforrats från *statskontoret*, som i sitt yttrande till en början redogör för den ståndpunkt statsmakterna i samband med luftskyddslagens tillkomst intogo till förevarande spörsmål. Beträffande frågan av vilka medel ersättningar av ifrågavarande slag böra utgå anför statskontoret att i den mån blivande bestämmelser i

ämnet förlänades retroaktiv giltighet från och med inträdandet av nuvarande luftskyddstillstånd, kostnaden därför torde få gäldas av statsmedel. Såvitt avser framtida ersättningar finner statskontoret rimligt, att i de kommuner, där polischefen är kommunalt avlönad, jämväl luftskyddschefen avlönas av kommunala medel. Statskontoret kan därför icke tillstyrka att i de — såvitt statskontoret föreställde sig — relativt få fall, då i sådan kommun uppdraget att vara luftskyddschef anförtroddes åt annan person än polischefen, avlöning till denne utginge av statsmedel utan anser i stället, att det borde åligga vederbörande kommun att svara för denna avlöningskostnad. Däremot motsätter sig icke statskontoret att i annan kommun än nu sagts ersättning av statsmedel jämlikt grunderna i förordningen den 31 maj 1940, nr 432, beredd luftskyddschef, då denne icke vore befattningshavare vid polisväsendet. För den händelse en förhöjning av avlöningen utöver den i förordningen bestämda maximigränsen av 40 procent skulle anses av förhållandena påkallad, borde dock enligt statskontorets mening frågan härom underställas Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Statskontoret förutsätter, att eventuella bestämmelser i ämnet givas allenast provisorisk karaktär under rådande luftskyddstillstånd. För bedömande av frågan om behövligheten eller lämpligheten av att bibehålla dessa bestämmelser jämväl efter det mera normala förhållanden inträtt syntes ytterligare utredning vara erforderlig.

Frågan om arvode till luftskyddschef och ställföreträdande luftskyddschef har behandlats i samband med den utredning om revision av luftskyddslagstiftningen, som luftskyddsinspektionen — i samråd med tillkallade sakkunniga — framlagt med skrivelse den 13 februari 1941. Utredningens förslag i ämnet är avsett att utgöra en reglering av frågan för framtiden och under antagande att arbetet med utbyggandet av luftskyddet slutförts. Utredningen betonar därför särskilt, att dess förslag icke innefattar något avståndstagande från luftskyddsinspektionens förut omförmälda skrivelse den 15 juni 1940. Ehuru utredningens förslag sålunda icke är av direkt betydelse för det spörsmål det nu är fråga om, nämligen provisoriska bestämmelser för nuvarande läge, vilket karakteriseras dels av att luftskyddstillstånd råder, dels av att luftskyddet ännu befinner sig i en uppbyggnadsperiod, vill jag dock lämna en redogörelse för utredningens förslag i ämnet.

Enligt utredningens förslag till luftskyddslag utser länsstyrelsen, efter hörande av samtliga kommuner inom luftskyddsområdet, till luftskyddschef härför lämplig person, företrädesvis bland befattningshavare vid polis- eller brandväsendet inom området. I vissa angivna fall skall länsstyrelsen jämväl utse ställföreträdande luftskyddschef. Befattningshavare vid polis- och brandväsendet äro skyldiga mottaga uppdrag att vara luftskyddschef eller ställföreträdande luftskyddschef.

Beträffande arvodesfrågan behandlar utredningen för sig förhållandena då luftskyddsberedskap (motsvarande luftskyddstillstånd enligt nu gällande luftskyddslag) icke gäller och då luftskyddsberedskap gäller. Utredningen anför härom:

1. *Då luftskyddsberedskap icke gäller.* Vad först angår befattningshavare vid polis- och brandväsendet är uppdraget att vara luftskyddschef eller ställföreträdande luftskyddschef att anse såsom ett tjänsteåliggande för dem. Med hänsyn till att dessa befattningshavares ordinarie verksamhetsområden samtidigt utgöra viktiga tjänstegrener inom luftskyddet har nu ifrågavarande skyldighet ansetts skäligen kunna åläggas dem, även om de, såsom undantagslöst är fallet i fråga om befattningshavare vid brandväsendet, äro kommunalanställda.

Skulle uppdraget såsom luftskyddschef föranleda, att befattningshavare vid polis- eller brandväsendet åsamkas direkta kostnader eller går miste om inkomst, bör ersättning härför utgå.

Om därjämte arvode bestämdes att utgå i nu ifrågavarande fall, torde — med hänsyn till konsekvenserna av ett sådant beslut, såvitt det berörde statliga tjänstemän — alldeles särskilda omständigheter böra åberopas. Enligt utredningens mening kunna dylika omständigheter icke anses föreligga under den tid luftskyddsberedskap icke gäller. Vid sitt bedömande av denna fråga har utredningen icke kunnat undgå att taga hänsyn till att de statliga befattningshavare, för vilka denna fråga har den största praktiska betydelsen, nämligen landsfiskalerna, fingo sin löneställning i princip bestämd vid 1940 års lagtima riksdag eller alltså vid en tidpunkt då åläggandet för dem att vara luftskyddschefer gällt sedan flera år. — Att i nu ifrågavarande avseende ställa samma fordringar på de kommunala som på de statliga befattningshavarna synes icke vara obilligt.

Utsets till luftskyddschef annan än befattningshavare vid polis- eller brandväsendet bör även i sådant fall ersättning för direkta kostnader och för mistad inkomst utgå. Med hänsyn till kostnaderna för det allmänna synes emellertid en maximering av ersättningen för mistad inkomst böra ske. Utredningen föreslår härvidlag en bestämmelse av innehåll, att nämnda ersättning icke må överstiga polischefens i polisdistriktet avlöning, med inberäknande av rörligt tillägg eller däremot svarande förmån.

Sedan arbetet med utbyggandet av luftskyddet slutförts, torde luftskyddschefens huvudsakliga arbetsböroda komma att inskränka sig till dels att verkställa av ändrade förhållanden påkallade revideringar och kompletteringar av uppgjorda luftskyddsplaner och dels att övervaka att kommuner och enskilda fullgöra de skyldigheter, som åligga dem i fråga om luftskyddet. Med hänsyn till omfattningen av de redan vidtagna åtgärderna inom luftskyddet kan därför beräknas, att luftskyddschefernas arbetsböroda redan inom kort kommer att successivt nedgå. Utredningen finner därför icke tillräckliga skäl föreligga att föreslå särskilt arvode till nu ifrågavarande luftskyddschefer.

Vad i det föregående sagts rörande ersättning för direkta kostnader, mistad inkomst samt arvode åt luftskyddschef finner utredningen vara tillämpligt jämväl å ställföreträdande luftskyddschef.

2. *Då luftskyddsberedskap gäller.* Beträffande förhållandena under beredskapsgraderna III och II synas samma synpunkter på arvodes- och ersättningsfrågorna böra anläggas, som ovan framförts för tid då luftskyddsberedskap icke gäller.

Vad därefter angår förhållandena under högsta grad av luftskyddsberedskap (beredskapsgrad I) utgår utredningen från den förutsättningen, att nämnda beredskapsgrad påbjudes omedelbart före eller samtidigt med ett krigsfall. Skulle de här ovan under 1. angivna riktlinjerna följas, anser utredningen det vara angeläget, att statsmakterna i samband därmed utfästa sig att för krigsförhållanden tillämpa andra grunder än under fredsförhållanden. Detta gäller uppenbarligen icke ersättningen för direkta kostnader och mistad inkomst. Vad arvodesfrågan angår synes på dess bedömande främst inverka,

att både kvalitativt och kvantitativt mycket större fordringar komma att ställas på luftskyddschefen under krig än under fred. Möjligheterna att förmå lämpliga personer att under fredstid utan arvode åtaga sig uppdrag såsom luftskyddschef torde därjämte underlättas, om arvode kommer att utgå under krigstid. Utredningen föreslår därför att samtliga luftskyddschefer — såväl de vilka äro befattningshavare vid polis- och brandväsendet som de övriga — under den tid högsta grad av luftskyddsberedskap gäller tillerkännas arvode. Arvodets storlek bör graderas med hänsyn till arten och mängden av luftskyddschefens göromål, förslagsvis inom skalan 1—5 kronor för dag.

Vad i det föregående sagts om luftskyddschef bör ock gälla ställföreträdande luftskyddschef dock med den modifikationen, att dennes arvode bestämmas till lägre belopp än luftskyddschefens.

I den mån enligt angivna riktlinjer arvode eller annan ersättning utginge till luftskyddschef eller ställföreträdande luftskyddschef, som ej vore befattningshavare vid polis- eller brandväsendet, borde enligt utredningens mening staten svara för kostnaderna. Detsamma borde gälla i fråga om innehavare av sådana befattningar vid polisväsendet, vilka avlönades av statsmedel. Där emot syntes vederbörande kommun vara närmast till att svara för kostnaderna i sådana fall, då kommunalt avlönad befattningshavare vid polisväsendet eller befattningshavare vid brandväsendet utsåges till luftskyddschef eller ställföreträdande luftskyddschef. Frågor om arvode eller annan ersättning till luftskyddschef och ställföreträdande luftskyddschef borde prövas av vederbörande länsstyrelse vare sig staten eller kommun svarade för kostnaderna.

Det skulle föra för långt att i detta sammanhang gå in på de synpunkter på arvodesfrågan, som framkommit i remissyttrandena över den av luftskyddsinspektionen verkställda utredningen. Jag vill därför inskränka mig till att omnämna, att ett avsevärt antal remissmyndigheter framfört mot utredningens förslag bestämt avvikande uppfattningar. Detta gäller ej blott frågan, i vilka fall arvode bör utgå, och arvodesbeloppen utan även spörsmålet, i vilken utsträckning kommunerna böra svara för arvodeskostnaderna. Genomgående hävdas härvidlag ur skilda synpunkter, att luftskyddschefernas anspråk på ersättning borde tillgodoses bättre än vad enligt förslaget skett, samt att skäl icke förefunnes att i den utsträckning som förslaget förutsätter låta vederbörande kommun svara för arvodeskostnaden.

Departementschefen.

Såsom förut nämnts förutsattes vid luftskyddslagens tillkomst, att, i den mån luftskyddscheferbefattningarna innehades av personer utanför polisen, befattningarna skulle äga karaktären av medborgerliga förtroendeuppdrag. Under den tid som förflutit sedan luftskyddstillstånd i april 1940 påbjöds hava förhållandena emellertid obestriddligen tett sig väsentligt olika mot vad vid luftskyddslagens tillkomst kunde beräknas. De till följd av tidsutvecklingen stegrade anspråken på luftskyddsorganisationens effektivitet hava medfört, att det visat sig taga längre tid än beräknat att få de nödvändiga luftskyddsåtgärderna genomförda i den utsträckning att man kan anse sig hava själva uppbyggnadsperioden inom luftskyddet bakom sig. Det kan enligt min mening utan tvekan fastslås, att luftskyddet under våren 1940 befann sig i en utvecklingsperiod, som ställde betydande krav på luftskyddschefernas

arbetsförmåga och initiativ. I detta läge påbjöds luftskyddstillstånd, varav följde såväl en ytterligare ökning av arbetsuppgifternas omfattning som en stegring av det ansvar som kom att åvila luftskyddscheferna. En betydande ökning av arbetsbördan i fråga om ett oavlönat förtroendeuppdrag medför emellertid svårigheter att kunna för sysslan välja den lämpligaste och synes mig därför böra föranleda övervägande, huruvida förutsättningarna för att uppdraget skall vara oavlönat fortfarande äro för handen.

Om länsstyrelsen finner sig böra för luftskyddschefsbefattningen förvärva en utanför polisen stående person, är det givetvis av största intresse att kunna förvärva den för uppdraget lämpligaste. En omständighet, som kan antagas hava ökat svårigheterna härvidlag är, att innehavare av åtskilliga av krisförhållandena föranledda allmänna uppdrag tillerkänts ersättning, oaktat uppdragen måhända få anses mindre betungande än uppdraget att vara luftskyddschef.

Slutligen kan man icke underlåta att taga viss hänsyn till att den luftskyddschefen underordnade personalen uppbär ersättning under luftskyddstillstånd.

Nu angivna omständigheter hava lett mig till den uppfattningen att de förhållanden, som under senaste året rått och alltjämt råda inom luftskyddet, motivera, att arvode tillerkännes de luftskyddschefer, som ej äro befattningshavare vid polisväsendet.

I sitt i ärendet avgivna förslag har luftskyddsinspektionen med luftskyddscheferna jämställt de ställföreträdande luftskyddscheferna. Enligt den i 4 § luftskyddskungörelsen använda terminologien finnas ställföreträdande luftskyddschefer av olika slag och med varierande arbetsuppgifter. Anledning förefinnes icke att i detta sammanhang taga hänsyn till andra än vice luftskyddschefer. Dessas uppgift inskränker sig visserligen enligt luftskyddskungörelsen till att inträda i luftskyddschefens ställe, då denne är hindrad att utöva befattningen. I praktiken har emellertid i många fall en arbetsuppdelning skett mellan luftskyddschefen och vice luftskyddschefen. I luftskyddsområde med mera än en luftskyddsart har sådan arbetsuppdelning i allmänhet brukat ske på det sätt att luftskyddschefen handhaft den omedelbara ledningen allenast å en av luftskyddsarterna, medan å den eller de övriga den omedelbara ledningen — under luftskyddschefens inseende — handhaft av en ställföreträdande luftskyddschef. Jag finner mig dock icke kunna i sådana fall såsom allmän regel medgiva rätt för ställföreträdande luftskyddscheferna att åtnjuta arvode. För att emellertid kunna åvägbringa en rättvis ordning i sådana undantagsfall då ställföreträdande luftskyddschefen uppenbarligen har med luftskyddschef kvalitativt och kvantitativt likvärdiga arbetsuppgifter bör möjlighet finnas för Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall tillerkänna ställföreträdande (vice) luftskyddschef arvode.

Det torde av sammanhanget framgå, att då i det föregående talats om luftskyddschefer och ställföreträdande luftskyddschefer endast åsyftats de fall, där dessa uppdrag innehavas av personer, som ej äro befattningshavare

vid polisväsendet. Vid skilda tillfällen hava emellertid framförts krav på att även befattningshavare vid polisväsendet borde tillerkännas arvode för sitt sysslande med luftskyddet. Jag är väl medveten om att det under det senaste året inneburit viss påfrestning för polischefer att jämsides med polisuppgifterna handhava luftskyddschefskapet inom distriktet. Till vilka åtgärder de hittills gjorda erfarenheterna härutinnan böra för framtiden leda, torde böra övervägas vid det fortsatta utredningsarbetet i fråga om luftskyddslagstiftningen. I detta sammanhang måste emellertid såsom utgångspunkt tagas den nu gällande lagstiftningen, enligt vilken befattningen med luftskyddet såsom regel ingår i polischefens arbetsuppgifter. Det synes under sådana förhållanden vanskligt att tillerkänna polischefer eller andra befattningshavare vid polisväsendet ett tillskott i lönen för arbete, som alltjämt anses regelmässigt ingå i polisuppgifterna. Jag anser mig därför icke kunna framlägga något förslag i denna riktning.

Det förslag om arvode till luftskyddschefer och ställföreträdande luftskyddschefer, som jag ämnar framlägga, är, såsom nämnts, betingat närmast av de speciella förhållanden, som varit rådande under senaste året, och därför att betrakta som ett provisorium utan bindande verkningar för framtiden. Ställning måste emellertid tagas till frågan, för vilken tid dessa provisoriska bestämmelser böra gälla.

Det gäller då först frågan, huruvida arvodet bör bestämmas att utgå retroaktivt. Att en sådan retroaktivitet är med hänsyn till de faktiskt föreliggande omständigheterna berättigad, torde framgå av vad i det föregående anförts. Ur andra synpunkter kunna väl skäl anföras i motsatt riktning. Anledningen till att spørsmålet icke tidigare upptagits till slutlig behandling är emellertid huvudsakligen den, att det ansetts önskvärt att samtidigt komma fram till en slutgiltig framtida lösning av spørsmålet. Tillfälle härtill beräknades yppa sig vid den revision av luftskyddslagstiftningen, som var avsedd att föreläggas den nu samlade riksdagen. Då det icke synes med rättvisa överensstämmande att låta denna yttre omständighet inverka på ersättningsrätten för de luftskyddschefer och ställföreträdande luftskyddschefer, som tjänstgjort under den tid luftskyddstillstånd hittills rätt, förordar jag, att de arvodesbestämmelser jag i det följande vill föreslå förklaras skola äga tillämpning från och med den 1 juli 1940.

Det föreligger anledning antaga, att det nuvarande luftskyddstillståndet kommer att fortbestå tills vidare. Man måste också räkna med risken av en skärpning av det utrikespolitiska läget med därav följande återverkningar för luftskyddet. Oberoende härav torde direktiv om en intensifiering av övningsverksamheten inom luftskyddet vara att förutse. Både på grund härav och med hänsyn till utvecklingen i övrigt inom luftskyddet torde under förutsättning att luftskyddstillstånd fortfarande råder någon nämnvärd nedgång i luftskyddschefens arbetsbörda icke vara att räkna med under nästkommande budgetår. Under nyssnämnda förutsättning synes arvode därför böra utgå under hela nästa budgetår, eventuellt dock endast till den tidpunkt dessförinnan då ny luftskyddslag träder i kraft.

Enär enligt nu gällande lagstiftning någon skyldighet icke föreligger för kommun att bestrida arvode till luftskyddschef, som ej är befattningshavare vid polisväsendet, kunna för det provisoriska bestämmande av arvode, varom här är fråga, allenast statsmedel ifrågakomma. En följd härav är, att kommuner, som själva bekosta sitt polisväsen, kunna äga intresse av att få luftskyddschefsuppdraget överflyttat på person utom polisen. Jag utgår emellertid från att länsstyrelserna komma att handlägga dylika frågor utan hänsynstagande till deras ekonomiska återverkningar för respektive kommuner.

Det återstår nu att taga ställning till frågan om grunderna för arvodenas beräkning.

En utväg vore att låta arvodet inom vissa gränser bestämmas av länsstyrelsen för varje särskilt fall. För en sådan anordning talar den omständigheten att det knappast är möjligt att i en enhetlig regel inpassa alla de faktorer, vilka rätteligen böra inverka på arvodenas storlek. Å andra sidan vunnas genom en uppställd regel större enhetlighet de olika länen emellan. Det synes därför vara att förorda, att arvodet utgår efter vissa på förhand fastställda grunder.

Luftskyddsinspektionen har föreslagit, att arvodet skall utgå i enlighet med förordningen den 31 maj 1940 (nr 432) om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet dock med den ändringen att förhöjningen av daglönen finge bestämmas inom skalan 50—150 procent.

Bestämmelserna i förordningen 432/1940 ägna sig dock föga såsom arvodesgrunder för luftskyddschefer. Då avlöningen enligt förordningen räknas för dag, förutsättes, att det är fråga om ett regelbundet dagligt arbete, vilken förutsättning icke behöver vara för handen i fråga om luftskyddschef. Vidare synes det föga påkallat att giva arvodet den karaktär av familjelön, som utmärker de enligt förordningen 432/1940 utgående avlöningarna. Det synes slutligen vara av föga praktiskt värde att anknyta reglerna till nämnda förordning, då samtidigt en individuell prövning efter en skala, maximalt utgörande 150 procent av normlönerna, förutsättes skola äga rum.

Vill man i stället söka utforma särskilda normer för bestämmandet av dessa arvoden, bör genom dessa normer anpassning kunna vinnas efter vissa mera allmänt förekommande typfall. Främst måste hänsyn tagas till beskaffenheten av de luftskyddsarter, som finnas inom området. Skulle icke någon luftskyddsart finnas inom området utan exempelvis endast en s. k. luftskyddsplats, synes något arvode icke böra utgå till luftskyddschefen. Vidare bör arvodet till luftskyddschef, som vid sin sida har ställföreträdande (vice) luftskyddschef, vilken också är berättigad till arvode, uppbära lägre arvode än den luftskyddschef inom likvärdigt område, som ej till sitt förfogande har sådan ställföreträdare. Förutom arvode bör luftskyddschef, som på grund av uppdraget att vara luftskyddschef gått miste om kontanta avlöningsförmåner av tjänst eller annan arbetsanställning äga uppbära ersättning för de förmåner av dylikt slag han gått förlustig på grund av sitt uppdrag. Vad slutligen angår bestämmandet av arvodenas belopp bör man därvid hålla sig betydligt under det belopp, som närmast kan anses innefatta full ekonomisk kompensation för arbetet.

Från dessa utgångspunkter föreslås, att följande principer läggas till grund för bestämmandet av arvoden:

1. Till luftskyddschef, som ej är befattningshavare vid polisväsendet, utgår månadsarvode med följande belopp:

i luftskyddsområde, som innehåller luftskyddsart av A-klass med mera än 30,000 invånare 160 kronor,

i luftskyddsområde, som innehåller luftskyddsart av A-klass med mindre än 30,000 invånare, 120 kronor.

i luftskyddsområde, som innehåller luftskyddsart av B-klass, 80 kronor,

i luftskyddsområde, som innehåller luftskyddsart av C- eller D-klass, 40 kronor.

Finnas inom luftskyddsområdet flera luftskyddsarter, anses två D-orter eller en C- och en D-ort lika med en B-ort, två C-orter eller en B- och en C-ort lika med en A-ort med mindre än 30,000 invånare samt två B-orter lika med en A-ort med mera än 30,000 invånare.

2. Har ställföreträdande (vice) luftskyddschef, som ej är befattningshavare vid polisväsendet, arbetsuppgifter, vilka uppenbarligen äro i allo likvärdiga med de arbetsuppgifter, vilka åvila arvodesberättigad luftskyddschef, må Kungl. Maj:t på särskild framställning förordna, att till ställföreträdande luftskyddschefen skall utgå högst 40 procent av det arvode, som enligt 1 punkten tillkommer luftskyddschefen i området eller som skulle hava tillkommit den sistnämnde, därest han icke varit befattningshavare vid polisväsendet. Utgår i sådant fall arvode jämlikt 1 punkten jämväl till luftskyddschefen, skall detta arvode minskas med det belopp, som uppbäres av ställföreträdande luftskyddschefen.

3. Har sådan luftskyddschef, som ej är befattningshavare vid polisväsendet, på grund av sitt arbete inom luftskyddet gått miste om kontanta avlöningsförmåner av tjänst eller annan arbetsanställning, äger länsstyrelsen — under förutsättning att länsstyrelsen finner det icke skäligen hava kunnat påfordras, att arbetet inom luftskyddet fullgjorts vid sidan av det ordinarie förvärvsarbetet — tillerkänna luftskyddschefen ersättning för de förmåner av dylikt slag, vilka han styrker sig hava gått förlustig under ledighet för luftskyddsarbetets fullgörande.

4. Bestämmelserna gälla från och med den 1 juli 1940 till och med den 30 juni 1942 eller den tidigare tidpunkt då ny lagstiftning om luftskyddet träder i kraft, dock allenast under förutsättning att luftskyddstillstånd råder under sagda tid.

Det är icke avsett att arvode skall uppbäras annat än under tid då luftskyddschef faktiskt tjänstgör. Något rätt till semester med bibehållet arvode bör sålunda icke ifrågakomma. Däremot bör länsstyrelsen givetvis ej lägga hinder i vägen för luftskyddschef eller ställföreträdande luftskyddschef att erhålla tjänstledighet från respektive uppdrag under den tid han må åtnjuta semester från sin huvudsakliga sysselsättning. Under sådan tid bör arvode alltså utgå till den, som faktiskt utövar luftskyddschefskapet (vice luftskyddschefskapet).

Enligt vissa från länsstyrelserna under sistlidne januari infordrade uppgifter utgjorde antalet luftskyddschefer, som ej voro befattningshavare vid polisväsendet, 37. Motsvarande antal vice luftskyddschefer kan — dels på grund av den inom olika län växlande terminologien, dels ock på grund av ofullständighet i uppgiftsmaterialet — icke exakt angivas men torde belöpa sig till 275—300. I vilken utsträckning ställföreträdande luftskyddschef kan komma att av Kungl. Maj:tt tillerkännas arvode kan icke på förhand beräknas. Jag håller emellertid för troligt, att kostnaderna för arvoden och ersättningar för mistad inkomst komma att för tiden den 1 juli 1940—den 30 juni 1942 uppgå till omkring 100,000 kronor.

Jag får därför hemställa, att ett förslagsanslag av 100,000 kronor anvisas å riksstaten för budgetåret 1941/42 under rubriken civilt luftskydd: arvoden till vissa luftskyddschefer m. m.

XIII. Avlöning till blockledare.

Det civila luftskyddet indelas i allmänt luftskydd, industriluftskydd och enskilt luftskydd. För det enskilda luftskyddet användes i stor utsträckning jämväl benämningen hemskydd. Envar av dessa grenar av luftskyddet har sin särskilda, med stöd av luftskydds förfogandelagen uttagna personalorganisation.

Den till det allmänna luftskyddet hörande personalen åtnjuter under tjänstgöringen ersättning. Denna utgår i enlighet med förordningen den 31 maj 1940 (nr 432) om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet; de på grund av 9 § luftskydds förfogandelagen uttagna kommunala kårerna avlönas dock jämväl under sin tjänstgöring inom luftskyddet av vederbörande kommun.

I fråga om grunderna för bestämmandet av arvode till den, som tjänstgör under minst tre dagar i följd, får jag hänvisa till den i det föregående under rubriken Arvoden till vissa luftskyddschefer m. m. lämnade redogörelsen.

Vid tjänstgöring under kortare tid i följd än tre dagar utgår — med vissa undantag — timlön med en tiondel av daglönen för icke familjeförsörjare, dock högst för en tjänstgöringstid av tolv timmar under samma dygn.

I det kommittébetänkande, som låg till grund för utarbetandet av omförmälda förordning (statens off. utredn. 1939: 45) berördes jämväl spørgmålet om ersättning åt personal inom det enskilda luftskyddet (hemskyddet). Frågan om sådan ersättning syntes enligt betänkandet rimligen endast kunna uppkomma för det teoretiskt tänkbara fall, att med uttagningen till tjänstgöring förenades sådana villkor i fråga om uppehåll inom fastigheten, att vederbörande bleve oförmögen att fullgöra sitt förvärvsarbete. En sådan situation vore emellertid främmande för luftskyddets organisation. Uttagningen till luftskyddstjänst måste av naturliga skäl begränsa sig till dem, som vid uttagningstillfället av andra skäl uppehölle sig inom det område, där tjänstgöringen skulle fullgöras, sålunda till dem, som där hade sin dagliga verksamhet eller sin bostad. En skyldighet för en person att fullgöra luftskyddstjänst på långt

avstånd från sin arbetsplats eller bostad hade tydligen intet praktiskt värde. Såvitt bekant torde, framhållas det slutligen i betänkandet, icke från något håll hava ifrågasatts, att staten skulle hava skyldighet att avlöna det enskilda luftskyddets personal.

Hemskyddet inom de olika fastigheterna äro organisatoriskt sammanförda i kvarter eller block, vilka stå under ledning av en *blockledare*, som har det närmaste ansvaret för effektiviteten av hemskydden inom blocket. I särskilda anvisningar rörande hemskyddet, vilka utfärdats av luftskyddsinspektionen den 31 augusti 1940, anföres rörande organisationen av dessa block följande:

Inom blocket bör, där personaltillgången så medgiver, organiseras en central hemskyddsformation, *blockgrupp*, lydande direkt under blockledaren och utrustad bland annat med sjuktransportmateriel och relativt god eldsläckningsmateriel (motor- eller handkraftspruta, brandslang till brandpost eller tappkran, redskap, verktyg). Normalslang och motorspruta böra genom kommunens försorg i första hand tilldelas sådana block som äro av större betydelse eller ur brandsynpunkt särskilt utsatta. Övrig brandutrustning erhålles genom att vid blockstation placera en del av den materiel, som prövas erforderlig för de enskilda fastigheternas behov. (Jfr luftskyddslagen 11 § 4 mom.)

Blockgruppen samlas vid flyglarm till en *blockstation*, som inrymmes i det ur utrymmes- och utryckningspunkter lämpligaste skyddsrummet i blocket. Där blockledaren samtidigt är befälhavare å rapport-samlingsställe, bör blockstationen förläggas i samma fastighet som rapport-samlingsstället eller i dess omedelbara närhet.

Vid personalbrist kan genom inrättandet av dylika blockgrupper personantalet inom varje hemskydd minskas. Det är därvid i vissa fall lämpligare att organisera ett flertal egna hemskydd med mindre bemanning än ett färre antal gemensamma med full bemanning (hemskyddsledare jämte ställföreträdare, en eller flera husbrandvakter, vardera om minst 3 å 4 personer, en eller flera hemskyddssamariter, en eller flera ordonnanser samt en ordningsman). Huvudvikten bör läggas vid, att åtminstone någon personal finnes tillgänglig inom varje fastighet för att omedelbart angripa de brandhårdar, som kunna uppstå. En sådan minskning av hemskyddens styrka kan anses motiverad, där en blockledare finnes tillsatt, som vid behov snabbt kan insätta förstärkning genom att inom blocket dirigera personal ur övriga hemskydd eller ur blockgruppen.

Hemskyddspersonal bör principiellt tagas i anspråk endast för luftskydd inom eget block. I händelse katastrof skulle hota samhället, bör emellertid ett ingripande även inom andra områden kunna påfordras.

I en den 4 september 1940 dagtecknad framställning har *luftskyddsinspektionen* hemställt, att blockledare under vissa omständigheter måtte komma i åtnjutande av ersättning enligt förordningen den 31 maj 1940. Inspektionen redogör till en början för organisationen av blocken enligt anvisningarna den 31 augusti 1940 samt framhåller, att de uppgifter, som blockledarna genom dessa anvisningar ålagts, komme att bliva av betydligt större omfattning än tidigare varit fallet. Inspektionen anser därför, att blockledarna på grund av sin uppgift att organisatoriskt sammanknyta det allmänna och det enskilda luftskyddet, borde tillhöra jämväl det allmänna luftskyddet bland annat i avlöningshänseende. Den erforderliga kontrollen i fråga om tjänstgöringstider

m. m. torde enligt inspektionen i viss utsträckning kunna utövas av tjänstegrenschefer eller distriktsledare för hemskyddet. Därjämte torde blockledarnas rätt att tillgodoräkna sig avlöning kunna begränsas till vissa tider, då deras arbetskraft särskilt toges i anspråk. Inspektionen fortsätter härefter:

Jämlikt Kungl Maj:ts cirkulär den 28 juni 1940 till luftskyddsinspektionen m. fl. myndigheter angående beredskapsgrader inom civila luftskyddet under luftskyddstillstånd skall hemskyddspersonal intaga full beredskap endast då beredskapsgrad I anbefallts. Med hänsyn till sagda föreskrift vill inspektionen föreslå att blockledarnas rätt att uppbära avlöning begränsas till de tider de fullgöra luftskyddstjänstgöring vid beredskapsgrad I. I övrigt synes stadgandena i ovanberörda förordning ävensom inspektionens anvisningar i anledning av förordningen i tillämpliga delar böra gälla för blockledarnas rätt till avlöning m. m. I inspektionens nämnda anvisningar förordas vissa förhöjningar av avlöningen för personal tillhörande olika befälskategorier. Det synes inspektionen skäligt att blockledarna i sistnämnda avseende åtnjuta förhöjning med 10 procent motsvarande den förhöjning, som enligt anvisningarna bör tillämpas beträffande gruppchefer eller personal i motsvarande befälsställning.

Departementschefen.

Vid den gängse uppdelningen av luftskyddet i allmänt luftskydd, industri-luftskydd och enskilt luftskydd (hemskydd) äro blockledarna otvivelaktigt att hänföra till hemskyddet.

Två olika skäl synas hava legat till grund för ståndpunkten att ersättning av statsmedel icke bör utgå till den inom hemskyddet tjänstgörande personalen. Det ena skälet torde vara det, att tjänstgöringen i hemskyddet väsentligen avser att skydda den tjänstgörandes egen egendom eller hans familjemedlemmars liv, och att envar tjänstgörande har ett direkt intresse av att eventuellt inträffande skador begränsas. En för ersättningsfrågan avgörande faktor är vidare, huruvida tjänstgöringen kan antagas hindra personalen från att utföra sitt vanliga förvärvs- eller försörjningsarbete. Då det ansetts, att tjänstgöring inom hemskyddet icke borde påkallas, i den mån tjänstgöringen utgjorde hinder för förvärvsarbete, har det tett sig naturligt att ersättning ej heller utgått för tjänstgöringen.

Den första av dessa båda synpunkter — att tjänstgöringen avser att skydda den tjänstgörandes egen egendom eller honom närståendes liv — gäller visserligen även vid tjänstgöring inom ett block. Ju större område en viss enhet inom hemskyddet har sig tilldelad, dess mindre framträdande blir emellertid synpunkten ifråga. En blockgrupp får sålunda till uppgift att inskrida vid skadefall å fastigheter, som måhända varken blockledaren eller någon medlem av gruppen har anknytning till.

Vad beträffar förhållandet mellan hemskyddstjänst och förvärvsarbete skall enligt de förut omnämnda anvisningarna den 31 augusti 1940 vid uppgörande av plan för uttagning av personalen inom hemskyddet iakttagas, att hemskyddstjänsten icke får hindra personalen från att utföra sitt vanliga förvärvs- eller försörjningsarbete. Under hand har emellertid från luftskyddsinspektionens sida meddelats, att på grund av den senaste tidens erfarenheter

denna princip för uttagningen måste revideras i varje fall såvitt avser blockledarna. Man måste nämligen enligt inspektionens mening inrikta sig på att så bygga ut hemskyddsorganisationen, att inom varje block finnas flera såsom blockledare kompetenta personer, vilka skiftesvis dygnet runt äro redo till omedelbart ingripande. Under sådana förhållanden måste man också räkna med att hemskyddstjänsten vid högsta beredskap inom luftskyddet i viss utsträckning får företräde framför förvärvsarbetet.

Nu nämnda omständigheter synas mig försvaga de skäl, vilka tidigare kunnat åberopas mot att över huvud medgiva ersättning för tjänstgöring inom hemskyddet. Ett medgivande av sådan ersättning — även om det endast är fråga om en begränsad grupp av hemskyddspersonalen — kan dock beräknas medföra avsevärda kostnader. Ersättning åt hemskyddspersonal är också förenad med den påtagbara olägenheten, att tjänstgöringstiden i viss mån undandraget sig kontroll.

Det synes mig icke lämpligt att nu taga definitiv ställning till frågan, i vilken utsträckning ersättning bör i händelse av högsta beredskap inom luftskyddet utgå till hemskyddspersonal. Denna fråga bör nämligen närmare övervägas i samband med den kommande revisionen av luftskyddslagstiftningen. För den händelse beredskapsgrad I inom luftskyddet skulle bliva påbjuden innan frågan om ny luftskyddslagstiftning blivit slutligt avgjord, har jag emellertid för avsikt att — därest riksdagen ej framställer erinran däremot — genom särskilt beslut tillförsäkra blockledare samma ersättning under nämnda beredskapsgrad som för närvarande tillkommer personalen vid det allmänna luftskyddet.

XIV. Hemställan.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

- I) godkänna
dels av mig här förordade grunder för bidrag av statsmedel till anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter;
dels följande personalförteckning för luftskyddsinspektionen.

Befattning	Personalförteckning.	Lönegrad
	Tjänstemän å ordinarie stat.	
1 överdirektör		C 8
2 luftskyddsinspektörer		A 26
	Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e.	
1 överingenjör		Eo 28
1 intendent		Eo 26
1 sekreterare		Eo 26;

dels ock följande avlöningsstat för luftskyddsinspektionen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	36,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	»	100,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	185,000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	10,000
		<hr/>
Summa förslagsanslag		kronor 331,000;

II) å riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa
dels till Luftskyddsinspektionen: Avlöningar ett förslagsanslag
av kronor 296,000;
dels till Luftskyddsinspektionen: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 161,000;
dels till Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar ett reservationsanslag av kronor 261,000;
dels till Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning ett reservationsanslag av kronor 525,000;
dels till Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m., ett förslagsanslag av kronor 495,000;
dels till Civilt luftskydd: Luftskyddsövningar ett förslagsanslag av kronor 50,000;
dels till Civilt luftskydd: Försöksverksamhet ett förslagsanslag av kronor 65,000;
dels till Civilt luftskydd: Statens luftskyddsskola ett förslagsanslag av kronor 40,000;
dels till Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. ett anslag av kronor 477,600;
dels till Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum ett reservationsanslag av kronor 4,000,000;
dels ock till Civilt luftskydd: Arvoden till vissa luftskyddshefer m. m. ett förslagsanslag av kronor 100,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Bertha Klemedtson.